

Ե Ր Կ Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ՀՀ Դաշնակցության Արցախի Կենտրոնական Կոմիտեի պաշտոնաթերթ

Մենք համացանցում

www.aparaj.am

Խմբագրական

ՀՀԴ-ն կամուրջ է ներդնողների և Արցախի միջև

ՀՀԴ-ն գաղափարական և իրական ներուժ ունեցող միակ քաղաքական ուժն է հայ իրականության մեջ, որը ոչ միայն կարելի է դնել ունեցել Արցախյան շարժման և ազատագրման կազմակերպման ու պայքարի մեջ, այլև այսուհետև նույնպես կարող է կարելի դեր խաղալ Արցախի զարգացման գործում:

Հայ իրականության մեջ ՀՀԴ-ն աշխարհի միակ քաղաքական կառույցն է, որը ներկայացված է աշխարհի երեք տասնյակից ավելի երկրներում, և ներգրավված է տարբեր երկրների թե՛ քաղաքական, թե՛ տնտեսական, թե՛ մշակութային ասպարեզներում:

Անհրաժեշտ է, որ երկու հայկական հանրապետությունների թե՛ իշխանությունները, թե՛ հասարակությունը հաշվի առնեն դրա հետ և ճիշտ մոտեցումներ ցուցաբերի այդ հզոր ռեսուրսի օգտագործման և ուղղորդման հարցում:

ՀՀԴ Հայ Դատի աշխարհասփյուռ կառույցները աշխարհի հզորագույն երկրներում ազդեցիկ լոբբիստական կազմակերպություններ են համարվում, և ունեն տարբեր լծակներ, որոնց միջոցով ներկայացնում են հայ ժողովրդի համար կարևորագույն հիմնախնդիրները՝ Հայոց ցեղասպանության ճանաչումից մինչև ԼՂՀ միջազգային ճանաչում:

Աշխարհի ՀՀԴ Հայ Դատի գրասենյակները և ՀՀԴ ակումբները յուրօրինակ դեսպանատներ են հանդիսանում՝ շատ հաճախ գերազանցելով ՀՀ դիվանագիտական ներկայացուցչությունների իրականացրած աշխատանքները: Բացի վերը նշված քաղաքական լծակներից, ՀՀԴ աշխարհասփյուռ կառույցները՝ որպես ներհամայնքային ազդեցիկ ուժ, մեծ ազդեցություն ունեն տվյալ երկրում գործարարությամբ զբաղվող թե՛ հայ և թե՛ օտարազգի գործարարների վրա:

ՀՀԴ-ն կարող է յուրօրինակ կամուրջ հանդիսանալ ինչպես հայազգի, այնպես էլ օտարազգի պոտենցիալ ներդնողների և Արցախի միջև: ՀՀԴ-ն արդեն իսկ ստանձնել է Արցախի տնտեսության մեջ ներդրումների խրախուսելու պատրաստակամությունը:

Ներդրումների կառավարման և արդյունքների երաշխավորման ասպարեզում ՀՀԴ-ի ձախողված ընթացքը պետք է դաս լինի, որպեսզի Արցախում իրական, այլ ոչ թե խիտացիոն մթնոլորտ ձևավորվի ներդրումների համար՝ թե՛ իրավական, թե՛ տնտեսական դաշտում:

Դժբախտաբար, ՀՀԴ-ում տարբեր գործարարների ներդրումները սպասված արդյունքներ չեն ապահովել, որի հիմնական պատճառը ՀՀ իշխանությունների կողմից իրականացված անհեռադատ և օրվա շահույթով առաջնորդվելու քաղաքականությունն է:

Արցախն ունի մեծ տնտեսական ներուժ և կարող է գրավիչ լինել օտարերկրյա ներդնողների համար, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսության մի քանի բնագավառներում կարող է ոչ միայն ինքնաբավ լինել, այլև դառնալ արտահանող երկիր, սակայն թե՛ արտաքին, թե՛ ներքին որոշակի գործոններ խոչընդոտում են դրան:

Եթե արտաքին խոչընդոտների վրա չենք կարող ազդեցություն ունենալ որոշակի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ պատճառներով, ապա պետք է ներքին խոչընդոտները լիովին վերացվեն, որը կարող է փոխհատուցել արտաքին գործոնների վտանգը:

Պատերազմի դաշտում ձեռք բերված հաղթանակը պետք է համալրի նաև տնտեսական ասպարեզում ձեռք բերվելից հաղթանակներով, որը կարող է հանդիսանալ ոչ միայն Արցախի բնակչության ապագայի նկատմամբ հույսի և ներշնչանքի աղբյուր, այլև, ինչպես պատերազմի օրերին, համախմբել ողջ հայ ժողովրդին հայրենիքի բարգավաճման գաղափարի շուրջ:

Նկատելի է ՀՀԴ աշխարհասփյուռ կառույցների աջակցությամբ ՀՀԴ Արցախի կառույցի և ԼՂՀ կառավարության փոխգործակցության արդյունքում օտարերկրյա ներդրումների խրախուսումը Արցախի տնտեսության մեջ: Սակայն, դեռ վերը նշված ներուժը լիովին օգտագործված չէ և դեռ մեծ աշխատանքների կարիք կա, ինչի ուղղությամբ այսօր ՀՀԴ կառույցները մեծ աշխատանքներ են տանում:

Հակառակորդի դիվերսիոն խումբը ոչնչացված է

Անցած շաբաթ Արցախի Զարվաճառի շրջան ներթափանցած ադրբեջանական դիվերսիոն խմբին հաջողվել է ոչնչացնել, այս մասին հաղորդում է ԼՂՀ Պաշտպանության բանակի մամլո ծառայությունը: Հուլիսի 14-ին տարածած հաղորդագրության մեջ նշվում է, որ նույն օրը ժամը 13:00-ի դրությամբ Զարվաճառում ավարտվել է ՊԲ հատուկ նշանակության ստորաբաժանումների կողմից իրականացվող գործողությունը ադրբեջանական դիվերսիոն-հետախուզական խմբի վնասագրեծման ուղղությամբ: Արդյունքում՝ խմբի բոլոր անդամները գերեվարվել կամ ոչնչացվել են հայկական ուժերի կողմից: ՊԲ մամլո ծառայությունը տարածել է նաև գերեվարված ադրբեջանցի դիվերսանտների լուսանկարները և նրանցից առգրավված զենք-զինամթերքի լուսանկարները:

ԼՂՀ դատախազության պաշտոնական տեղեկատվությունից հայտնի է, որ Շահումյանի շրջանի տեղամասում հայտնաբերվել է ձեռքարկվել են Ադրբեջանի Հանրապետության քաղաքացիներ՝ 1968 թվականին ծնված Շահբազ Ջալալ օղլի Գուլիեյը, ում արդեն մեղադրանք է ներկայացվել, և 1960 թվականին ծնված Դիլիամ Գարդաշխան օղլի Ասկերովը: Նրանք երկուսն էլ զինված են եղել ավտոմատներով, ատրճանակներով՝ իրենց խլացուցիչներով, ինչպես նաև ռևանկներով: Ցավոք, թշնամու կողմից իրականացված դիվերսիայի ժամանակ հայկական կողմից նույնպես զոհեր եղան՝ այդ թվում նաև խաղաղ բնակչության շրջանում սպանվել է 42-ամյա մայր Սարգիս Աբրահամյանը, հրազենային ծանր վիրավորում է ստացել 37-ամյա Կարինե Դավթյանը, ով այժմ ծանր կայուն վիճակում գտնվում է հիվանդանոցում: Նախօրեին ԼՂՀ ոստիկանությունը հաղորդագրություն է տարածել, որ հուլիսի 8-ին ԼՂՀ Շահումյանի շրջանի Նոր Էրեքե գյուղի 17-ամյա բնակիչ Սմբատ Ցակախյանի դին հայտնաբերվել է նույն շրջանի Զարվաճառ և Մանաշիկ համայնքների հարակից անտառահատվածում՝ հրազենային վնասվածքներով: Այդ մասին հայտնում է Լեռնային Ղարաբաղի ոստիկանությունը:

Մեր խմբագրակազմը խնդրում է մեր ժողովրդին՝ խուճապի չմատնվել և չհավատալ տարածվող կեղծ լուրերին, նաև հետեւել պաշտոնական տեղեկատվություններին, քանի որ այս ամենի նպատակն է ժողովրդի շրջանում խուճապ առաջացնել:

Ռուսաստանը պետք է հասկանա, որ այս ձեռով ինքը կկորցնի, որովհետև միշտ ելքեր հնարավոր են

«Ազատության» հետ հարցազրույցում արձագանքելով դիտարկմանը, թե Ռուսաստանը պնդում է, որ դա ընդամենը բիզնես է, Մարգարյանն ասաց. «Նշանակում է, որ բիզնեսը գերակշռում է բարեկամական (թե՛ այդպիսի կան քաղաքականության մեջ) հարաբերություններին»:

Կարդացեք 2-րդ էջում

Արցախում մեկնարկել է Դաշնակցության ճամբարները

Արցախում սկսվել են արդեն ավանդական դարձած Դաշնակցության պատանեկան ճամբարները: Արդեն 4-րդ տարին է ինչ տարբեր երկրներից Արցախ ժամանած սփյուռքահայ երիտասարդները ՀՀԴ Արցախի երիտասարդական միության հետ համատեղ ճամբարներ են անցկացնում Արցախի տարբեր բնակավայրերում:

Կարդացեք 5-րդ էջում

ՀՀ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանի հարցազրույցը «Ազատ Արցախ» թերթին

Ձեզ ենք ներկայացնում ՀՀ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանի Եվրասիական տնտեսական միությանը Հայաստանի անդամակցության վերաբերյալ հարցազրույցը «Ազատ Արցախ» թերթին:

Եվրասիական տնտեսական միությանը Հայաստանի անդամակցության նոր ժամկետի մասին վերջերս հայտարարեց Ղազախստանի արտոգործնախարար Երլան Իդրիսովը: «Ինտերֆաքս Ղազախստան» տեղեկատվական արքայուրի փոխանցմամբ՝ համապատասխան պայմանագրի ստորագրումը, ամենայն հավանականությամբ, կկայանա հոկտեմբերին՝ Մինսկում ԵՏՄ պետությունների ղեկավարների հերթական հանդիպմանը:

Հիշեցնենք, որ ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը հունիսի 1-ին Ռուսաստանի բարձրաստիճան դիվանագետների և դեսպանների հետ կայացած հանդիպմանը հույս էր հայտնել, որ Հայաստանը շուտով կդառնա այդ կազմակերպության լիարժեք անդամ: Միաժամանակ ՀՀ փոխարտգործնախարար Շավարշ Զոհրաբյանը տեղեկացրել էր, որ Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովը Հայաստանի անդամակցության պայմանագիրը կողմերին է ուղարկել՝ ներպետական համաձայնեցման համար:

Ինչ է ենթադրում Ղազախստանի արտաքին քաղաքական գերատեսչության ղեկավարի հիշյալ հայտարարությունը: Հայ հեղափոխական դաշնակցության Արցախի կենտրոնական կոմիտեի ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանի կարծիքով՝ խնդիրը ոչ այնքան ժամանակի մեջ է, որքան՝ գործընթացների տրամաբանության: Աստանայից հետո արդեն իսկ կարելի էր կանխատեսել, որ Հայաստանի անդամակցությունը Եվրասիական տնտեսական միությանը կարճ ժամանակում իրականություն չի դառնա: Հետեւելով քաղաքական գործընթացներին և ընդհանուր գործընթացներին՝ կարելի էր պնդել, որ անդամակցության ճանապարհին դեռևս կան լուրջ խոչընդոտներ: Եվ այդ առումով Ղազախստանի արտոգործնախարարի հայտարարությունը պարզապես պետք է դիտարկել որպես դիվանագիտական քայլ: Դրան ուղղակիորեն հնչեց այդ երկրի արտոգործնախարարի կողմից, բայց անուղղակիորեն երեք պետությունների՝ ՌԴ-ի, Ղազախստանի և Բելառուսի ընդհանուր տեսակետի արտահայտումն էր:

Այս պարագայում շիտակ խոսքն ավելի

ճիշտ կլինի, գտնում է կուսակցական գործիչը՝ համոզված լինելով, որ այդ լուրջ խոչընդոտը դարաբաղյան հիմնախնդիրն է: «Ի միջի այլոց, այս գործընթացը շատ նմանվում է հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորման գործընթացին եւ դրան ուղղված Ցյուրիխյան արձանագրություններին,- շարունակեց նա: - Նախաստորագրումից հետո, երբ թվում էր, թե գործընթացն սկսվել է, դաշնակցությունը մատնացույց արեց թուրքական կողմի ներկայացրած երեք նախապայմանները, որոնցից մեկը դարաբաղյան հիմնախնդիրն էր: Շատ նման գործընթացի ակնատեսն ենք: Հայաստանին աստիճանաբար մեկուսացնելու եւ մի կողմ մղելու քաղաքականության մասին է խոսքը: Համենայն դեպս, լիազորյալ չեմ, որ հոկտեմբերին կայանալիք զագաթնաժողովում Հայաստանի լիիրավ մասնակցության հարցը վերջնականապես կլուծվի»:

Աստանայում մայիսի 29-ին կայացած Եվրասիական բարձրագույն տնտեսական խորհրդի ընդլայնված նիստում Ղազախստանի նախագահը կարողացավ Արքեպեանի նախագահ Իլիամ Ալիեւի նամակը: ՀՀ Ազգային ժողովի «Դաշնակցություն» խմբակցության ղեկավար Արմեն Ռուստամյանի արձագանքն այդ առնչությամբ հանրությանը հայտնի է հայկական կողմն էլ դրան ի պատասխան պիտի կարդար ԼՂՀ նախագահի նամակը: Խոսքը չիրացված դիվանագիտական հնարավորության մասին է:

Մեր գրուցակցի խոսքով, պետք է կարելուրել այդ արձագանքը, ինչպես նաեւ ՀՀ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի հայտարարությունն Աստանայից անմիջապես հետո: Նրանում հարկ է նկատել կուսակցության գլխավոր շեշտադրումը՝ Հայաստանի եւ Արցախի միջեւ ռազմաքաղաքական դաշինքի կնքման անհրաժեշտությունը եւ Հայաստանի կողմից Արցախի անվտանգության երաշխավորի կարգավիճակի ստանձնումը՝ իրավական առումով: Ընդգծվում էր, որ Աստանայում ԵՏՄ-ին Հայաստանի անդամակցության առնչությամբ Ղազախստանի նախագահ Ս. Նազարբաեւի հնչեցրած կոչտ պայմանը մտահոգության տեղիք է տվել հայկական քաղաքական շրջանակներում: Հայտարարությունն ավարտվում էր այսպիսի տողերով. «Հայաստանի Հանրապետության, Արցախի Հանրապետության եւ հայ ժողովրդի անվտանգության առաջնահերթությունից ելնելով՝ կոչ ենք անում միջոցներ ձեռնարկել՝ ՀՀ-ի եւ ԼՂՀ-ի միջեւ համապար-

փակ ռազմաքաղաքական պայմանագրի կնքման համար:

Մեր կողմից հնչեցված հայտարարությունը պատահական չէ, ասաց Դ. Իշխանյանը, ի վերջո, բոլոր վեկտորներն ուղղված են դարաբաղյան հիմնախնդրին: Այս տեսանկյունից կարելու էր ՀՀ-ի շեշտադրումները՝ ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին իմաստով: Նրա կարծիքով՝ Հայաստանի դիվանագիտական կորպուսը եւ Հայաստանի իշխանությունները շատ պարզ գիտակցում են այդ ամենը եւ այդ գործընթացին տիրապետում են: Պարզապես դեպքերի զարգացման համար կանխարգելիչ միջոցառումների անհրաժեշտություն է զգացվում:

Վերջերս Բաքվում ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեժնաժողովի նիստին մասնակցող հայկական պատվիրակության ղեկավար Արտաշես Գեղամյանն առաջարկեց դարաբաղյան հակամարտության երեք կողմերին՝ Հայաստանին, Արքեպեանին եւ Լեռնային Ղարաբաղի մտնել Եվրասիական տնտեսական միությանը, ինչից կարելի է դարաբաղյան հիմնախնդրի կարգավորում ակնկալել:

Դ. Իշխանյանի խոսքով՝ չի կարելի մտածել, թե դա ինչ-որ հայանապատ քայլ էր: Դրան տրվել է համարժեք պատասխան կուսակցական Աղվանի Կարգանյանի կողմից: Զաչ հայտնի է Արցախի Հանրապետության նախագահի աշխատակազմի տեղեկատվության գլխավոր վարչության պետի արձագանքը, որից ՀՀ-ի տեսակետն էապես չի տարբերվում: Ա. Գեղամյանի տեսակետը, ըստ Դ. Իշխանյանի, ամենայն հավանականությամբ, անձնական տեսակետ է: Իսկ եթե նույնիսկ պաշտոնական է, թույլ տվեք չհամաձայնել, ասաց մեր գրուցակցից եւ հավելեց՝ գոնե այս հանգրվանում Եվրասիական տնտեսական միության մեջ Հայաստանի եւ Արքեպեանի գտնվելու հարցին վերաբերվեք խիստ կասկածանքով:

ՀՀ Արցախի կառույցի ղեկավարի ուշադրությունը իրավիճակից ՀՀ-ի գլխավոր քարտուղար Նիկոլայ Բորոյուժայի՝ ռուսաստանյան տեղեկատվական արքայուրներով հունիսի 27-ին տարածված հայտարարության վրա. ՀՀ-ի եւ Եվրասիական տնտեսական միության միաձուլումը սխալ քայլ է:

Այդ տեսակետի հրապարակումն ամենեւին էլ պատահական չէ, համոզված է կուսակցական գործիչը: Բնականաբար, դա ռուսաստանյան կողմի պաշտոնական տեսակետն է, որը նույնպես կանխատեսելի էր: Զաղաքագետներից եւ վերլուծաբաններից

ոմանք ժամանակին փորձում էին Եվրասիական տնտեսական միության կազմավորման գործընթացը դիտարկել գուտ տնտեսական հարթությունում՝ սահմանազատելով քաղաքական ուղղվածությունը, հիշեցրեց Դ. Իշխանյանը: Ս. Բորոյուժայի հայտարարությունը մեկ անգամ եւս փաստում է, որ ԵՏՄ-ի ստեղծումը քաղաքական գործընթաց է եւ ունենալու է իր քաղաքական հետեւանքները: «Օրինակ բերելով ԱՄՏՕ-ի եւ Եվրամիության վրա՝ գլխավոր քարտուղարն առաջնային է համարում անվտանգության խնդիրը, այսինքն՝ գերակայությունը տալիս է ՀՀ-ին՝ որպես ռազմաքաղաքական դաշինքի՝ դրանից բխող հետեւանքներով,- ընդգծեց մեր գրուցակցից: - Ի վերջո, նա առանձնացրել է կարելուրը երկրորդականից, իսկ երկրորդականը Եվրասիական տնտեսական միությունն է: Այստեղ ունենանք նաեւ, որ Բորոյուժան, իհարկե, միտումնավոր բացեց փակագծերը, քանի որ դա է իրականությունը:

Կուսակցական գործիչը գտնում է, որ ՀՀ-ի գլխավոր քարտուղարը, այսպես ասած, ճանապարհային քարտեզի ուղղություն է տվել, որը հասանելի է հասարակության բոլոր շերտերին: Նույնիսկ ազդանշանի կարգով չի հնչեցրել. արտահայտվել է ուղղակիորեն:

Եվրասիական տնտեսական միության մեջ առանցքային դերակատարություն ունի իսլամական աշխարհի կողմից կարելուր առաջնությունն ստանձնած պետություններից մեկը՝ Ղազախստանը, որի միջոցով Արքեպեանն առաջ է տանում իր դիրքորոշումը: Սրանից ի՞նչ եզրակացություն պետք է անել:

ՀՀ Արցախի ԿԿ ներկայացուցիչ մեկնաբանությունը հետեւյալն էր. փոխվել են, արդյոք, իսլամական երկրների, մասնավորապես՝ Թուրքիայի եւ թուրքալեզու ժողովուրդների 100 տարի առաջ որդեգրած նպատակներն ու ռազմավարությունը: Բնականաբար՝ ոչ: Փոխվել են միայն ժամանակներն ու մարտավարական մոտեցումները: Իսկ եթե չի փոխվել ռազմավարությունը, հետեւաբար, այդ ամենը կանխատեսելի էր: Ընդհանրապես, պատմական իրադարձությունները մոռացության տալիս անվտանգության հարցը լուծվեւր, ապահով զգայինք մեզ, եւ հարյուր տոկոսով ոչ մեկին չանդամակցեցինք, բայց ունենալիք բոլորի հետ էլ հարաբերությունը. դա կլինեւր իդեալական ձեւ»:

«Ինձ համար զարմանալի հարցը սա է՝ նույն մարդիկ, որոնք ասում էին՝ չպետք է ստորագրել, այսօր մտահոգ են, որ ինչու չի ստորագրվում (Եվրասիական միությանը) Հայաստանի անդամակցության պայմանագիրը,- ասաց նա: - «Ինձ համար ավելի ուրախացուցիչ վիճակ գոյություն ունի. եթե չի ստորագրվում, նշանակում է խնդիր կա: Եթե խնդիր կա, նշանակում է դիմադրություն կա: Կան պայմաններ, որոնք չեն ընդունվում, դրա համար չի ստորագրվում... Եթե սահուն չէ, նշանակում է դիմադրություն կա: Դիմադրությունը ինչի՞ համար է... Ազգային շահի համար է, չէ՞, պետականության համար է, չէ՞: Ինչի՞ համար ենք մտահոգվում»:

Ռուսաստանը պետք է հասկանա, որ այս ձեւով ինքը կկորցնի, որովհետեւ միշտ ելքեր հնարավոր են

ՀՀ Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հրանտ Մարգարյանի հարցազրույցը «Ազատություն» ռադիոկայանին

«Ազատություն» հետ հարցազրույցում՝ արձագանքելով դիտարկմանը, թե Ռուսաստանը պնդում է, որ դա ընդամենը բիզնես է, Մարգարյանն ասաց.- «Նշանակում է, որ բիզնեսը գերակշռում է բարեկամական (եթե այդպիսիք կան քաղաքականության մեջ) հարաբերություններին: Ինձ թվում է, որ պետք է Ռուսաստանն անդրադառնա, որ այս ձեւով ինքը չի կարող երկար ժամանակվա համար իր շուրջը դաշնակիցներ պահի: Ինքը պետք է հասկանա, որ այս ձեւով ինքը կկորցնի: Որովհետեւ միշտ ելքեր հնարավոր է գտնել, միշտ ելքեր հնարավոր է փնտրել, միշտ ձեւեր կան՝ դժվար, դյուրին ճանապարհներ, որոնց ծանր գին կվճարենք, բայց էլի մեզ համար ելք կլինի: Բայց չեմ կարծում, որ մենք այնքան անճար ենք, որ՝ ուզենք թե չուզենք, մեր միակ ելքը Ռուսաստանի հետ է: Պետք է Ռուսաստանն ինքը նաեւ սա գիտակցի: Եվ պետք է հասկանա, որ սխալ մոտեցումը կարող է պատճառ դառնալ, որ ինքը շատ ավելի մեծ կորուստներ ունենա»:

«Ինձ թվում է՝ տարածաշրջանում հավասարակշռություն պահպանելը նաեւ Ռուսաստանի շահերից է բխում»,- շարունակեց Հրանտ Մարգարյանը: - «Բնականաբար, դա մի բան չէ, որ մենք կարողանանք դրա վրայից լուռ անցնել: Դա, կարծում եմ, պետք է մեր մեջ ստեղծի ընդվզում: Դա միայն մի ձեւով կարող էր ընդունելի դառնալ. որ այն, ինչ որ վաճառում է ինքը Արքեպեանին, մեր

բաժնի գինն էլ Արքեպեանից առնել, բայց մեզ տար անվճար»:

Խոսելով Եվրասիական միությանը մեր երկրի անդամակցության գործընթացի մասին՝ Մարգարյանն ընդգծեց, որ Դաշնակցության համար անընդունելի է Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի սահմանին մաքսակետի տեղադրումը.- «Եթե սպվում է, որ Հայաստանը իր միջազգայնորեն ճանաչված սահմաններով պետք է մասնակցի, դա ոնց որ ասես, որ մաժուրը սպիտակ է: Որովհետեւ

ցանկացած պետություն ցանկացած տեղ մասնակցում է միջազգայնորեն ճանաչված սահմաններով: Տարբեր է, եթե սավի, պահանջ դրվի, որ Դարաբաղի եւ Հայաստանի մեջ պետք է լինի սահման կամ մաքսակետ: Իսկ նախագահն ինչ է պատասխանել, չի պատասխանել. ես սա կարծում եմ, որ ոչ թե Եւրոպայի հետ կապ ունի, այլ՝ արժանապատվությունը ինչի՞ համար է... Ազգային շահի համար է, չէ՞, պետականության համար է, չէ՞: Ինչի՞ համար ենք մտահոգվում»:

կիր լինեինք, որ կարողանայինք նաեւ այդ տիպի երեւոյթին արժանապայել պատասխան տալ»:

«Մենք միշտ հավատացած ենք եղել, որ Հայաստանը հարյուր տոկոսով ոչ էս կողմ պետք է լինի, ոչ էս կողմ: Ի նկատի ունեւ արտաքին կողմնորոշումը»,- շարունակեց Մարգարյանը: - «Բայց դա էլ պետք է նկատի ունենալ՝ մեզ համար առաջնահերթ է եղել երկրի անվտանգության հարցը: Այսինքն, եթե կարողանայինք ձեւ գտնել, որ անվտանգության հարցը լուծվեւր, ապահով զգայինք մեզ, եւ հարյուր տոկոսով ոչ մեկին չանդամակցեցինք, բայց ունենալիք բոլորի հետ էլ հարաբերությունը. դա կլինեւր իդեալական ձեւ»:

«Ինձ համար զարմանալի հարցը սա է՝ նույն մարդիկ, որոնք ասում էին՝ չպետք է ստորագրել, այսօր մտահոգ են, որ ինչու չի ստորագրվում (Եվրասիական միությանը) Հայաստանի անդամակցության պայմանագիրը,- ասաց նա: - «Ինձ համար ավելի ուրախացուցիչ վիճակ գոյություն ունի. եթե չի ստորագրվում, նշանակում է խնդիր կա: Եթե խնդիր կա, նշանակում է դիմադրություն կա: Կան պայմաններ, որոնք չեն ընդունվում, դրա համար չի ստորագրվում... Եթե սահուն չէ, նշանակում է դիմադրություն կա: Դիմադրությունը ինչի՞ համար է... Ազգային շահի համար է, չէ՞, պետականության համար է, չէ՞: Ինչի՞ համար ենք մտահոգվում»:

Ռուսաստանի պահվածքը մտահոգություններ է առաջացնում Հայաստանում

Օրերս պաշտոնական այցով Արգենտինայում գտնվող ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը ուշագրավ է անսպասելի հայտարարություն է արել:

Արգենտինական La Nacion հանդեսին տված հարցազրույցում՝ պատասխանելով ՀՀ ռազմավարական դաշնակից հանդիսացող Ռուսաստանի կողմից Ադրբեյջանին մեծաքանակ զինտեխնիկա վաճառելու մասին լրագրողի հարցին՝ նշել է. «Մեզ համար սա շատ ցավոտ թեմա է, եւ մեր ժողովուրդը մտահոգված է փաստով, որ ռազմավարական գործընկերը գեղք է վաճառում Ադրբեյջանին: Ես վստահ եմ, սակայն, որ Հայաստանը բավականաչափ ուժ ունի, որ պաշտպանի իր սահմանները: Չնայած, որ Ռուսաստանը գեղք է վաճառում Բաքվին, կասկած չունեմ, որ մեզ համար դժվար պահին Ռուսաստանը կատարելու է ստանձնած պարտավորությունները»:

Սա, իրոք, հայ իրականության մեջ ուշագրավ փաստ է, երբ նախագահի մակարդակով մտահոգություն է հայտնվում Ռուսաստանի կողմից զինտեխնիկա մատակարարելու փաստին: Հիշեցնենք, որ բազմիցս ՀՀ իշխանությունները եւ իշխանություններին մոտ կանգնած վերլուծաբանները ամեն կերպ փորձում էին արդարացնել ՀՀ ռազմավարական դաշնակից հանդիսացող Ռուսաստանի կողմից Հայաստանի թշնամի Ադրբեյջանին մեծաքանակ գեղք վաճառելու փաստը՝ ներկայացնելով այն լուր որպես բիզնես գործունեություն, իսկ ավելի շատ գաղտնի է այն պնդումները, որ Ռուսաստանը դրանով փորձում է սպառազինության հավասարակշռություն պահպանել Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ, ինչը ինքնին իրականությանը չի համապատասխանում:

Բերենք մի քանի փաստեր: ՄԱԿ-ի ստ-

վորական սպառազինությունների ռեզիստորում հայտնված տեղեկության համաձայն՝ 2007-2013թթ. ընթացքում, օրինակ՝ Ռուսաստանը Ադրբեյջանին վաճառել է 72 միավոր տանկ, 34 զրահապատ մեքենա, խոշոր կալիբրի հրանոթային 456 համակարգեր, 1 200 միավոր հրթիռներ եւ հրթիռների արձակման համալիրներ, 37 մարտական ուղղաթիռ:

Ի դեպ, այստեղ ներառված չէ 2013-ին հայտարարված ռուս-ադրբեյջանական 4 միլիարդ դոլարանոց ռազմատեխնիկական պայմանավորվածությունը, որով հետեւ Ռուսաստանը պաշտոնապես մայիսի 23-ին է հայտարարել 2011-ին կնքված պայմանագրով Ադրբեյջանին հարյուր միավոր Օ-90Ն տանկերի մատակարարման մասին:

Ռուսաստանի ռազմատեխնիկական համագործակցության դաշնային ծառայության ղեկավար Կոնստանտին Բիրյուկինը հայտարարել էր, թե Ռուսաստանը մտադիր է եւս հարյուր միավոր Օ-90Ն տանկ մատակարարել Ադրբեյջանին:

Հատկանշական է, որ ՄԱԿ-ի ռեզիստորի փոխանցմամբ՝ 2007-2012թթ. ընթացքում Ռուսաստանից Հայաստան որեւէ ծանր սպառազինություն չի մատակարարվել, եւ միայն 2013-ին մեր երկիրը ստացել է 35 միավոր տանկ, 110 զրահապատ մեքենա, 200 միավոր հրթիռ եւ 50 միավոր հրթիռների արձակման համալիր: ՀՀ նախագահի այդ հայտարարությունից հետո լրագրողների հետ ճեպագրույցում Հայաստանի արտգործնախարարության Սպառազինությունների վերահսկման եւ միջազգային անվտանգության վարչության պետ Սամվել Մկրտչյանն ասել է, որ Ռուսաստանը չի տեղեկացնում Հայաստանին, թե ինչ սպառազինություն է վաճառում Հայաստանի հետ պատերազմական վիճակում գտնվող Ադրբեյջանին:

Ա դ ր ք Ե Զ Կ Ի Ի Խ հարձակվողական զինտեխնիկա է վաճառում ոչ միայն ՀՀ ռազմավարական գործընկեր Ռուսաստանը, այլեւ Ղազախստանն ու Բելառուսը, որոնք Ռուսաստանի եւ Հայաստանի հետ միասին ընդգրկված են Հավաքական անվտանգության պայմանագրի կազմակերպության (ՀԱՊԿ) մեջ: ՀԱՊԿ-ն համարվում է ռազմական բլոկ, որի համաձայն մասնակից պետությունները համատեղ ջանքերով դիմակայում են, իսկ անհրաժեշտության դեպքում, նաեւ վերացնում են՝ իրենց ինքնիշխանությանը եւ տարածքային ամբողջականությանը ուղղված ռազմական սպառնալիքը: Պայմանագրի հիմնարար դրույթը սահմանվում է 4-րդ

հոդվածով, որի համաձայն մասնակից պետություններից յուրաքանչյուրի նկատմամբ ագրեսիայի ակտի դեպքում մյուս բոլոր մասնակից պետությունները տրամադրում են նրան անհրաժեշտ օգնություն, այդ թվում, ռազմական, ինչպես նաեւ՝ ցուցաբերում օժանդակություն իրենց տրամադրության տակ գտնվող միջոցներով:

Ի դեպ, ՀՀ նախագահը վերջ նշված հարցազրույցի ժամանակ, պատասխանելով Ադրբեյջանի կողմից Հայաստանին ուղղված սպառնալիքների մասին հարցին, ասել է, որ չի բացառում ռազմական գործողություններ սկսելու հնարավորությունը: Ուստի մեր ռազմական դաշնակիցների նման պահվածքը պետք է ոչ միայն ցավոտ թեմա լինի ՀՀ իշխանությունների համար, այլեւ Հայաստանի Հանրապետության եւ Արցախի ռազմական անվտանգությունն ապահովելու ուղղված կոնկրետ քայլեր իրականացնել: Այստեղ տեղին է մեջբերել ՀՀ Բյուրոյի ներկայացուցիչ Հրանտ Մարգարյանի խոսքերը, ով վերջերս «Ազատության» հետ հարցազրույցում ասաց. «Պետք է Ռուսաստանն անդադրառնա, որ այս ձեռով ինքը չի կարող երկար ժամանակվա համար իր շուրջը դաշնակիցներ պահի: Ինքը պետք է հասկանա, որ այս ձեռով ինքը կկորցնի: Որովհետեւ միշտ ելքեր հնարավոր է գտնել, միշտ ելքեր հնարավոր է փնտրել, միշտ ձեռք կան՝ դժվար, դյուրին ճանապարհներ, որոնք ծանր գին կվճարենք, բայց էլի մեզ համար ելք կլինի: Բայց չեմ կարծում, որ մենք այնքան անճար ենք, որ՝ ուզենք թե չուզենք, մեր միակ ելքը Ռուսաստանի հետ է: Պետք է Ռուսաստանն ինքը նաեւ սա գիտակցի: Եվ պետք է հասկանա, որ սխալ մոտեցումը կարող է պատճառ դառնալ, որ ինքը շատ ավելի մեծ կորուստներ ունենա»:

Վահե ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ով է զինում Ադրբեյջանին

Վերջին տարիներին Ադրբեյջանը լայնածավալ մաշտաբով սկսել է զինտեխնիկա եւ այլ սպառազինություններ գնել:

Ինչպես արդեն նշել ենք՝ ՄԱԿ-ի սովորական սպառազինությունների ռեզիստորի համաձայն Ադրբեյջանը 2007-2013թթ. մեծ քանակությամբ գեղք-զինամթերք է գնել, ընդ որում, դրա զգալի բաժինն է կազմում Ռուսաստանից գնված ռազմական սպառազինությունները:

Ստոկհոլմում գործող «Խաղաղության ուսումնասիրության միջազգային ինստիտուտի» նոր զեկույցի համաձայն, որը վերաբերում է աշխարհում գեղքի առեւտրի ծավալներին, Ադրբեյջանը սպառազինություն հիմնականում ներկրել է Ռուսաստանից, Իսրայելից, Թուրքիայից, Ուկրաինայից, Բելոռուսից, Ղազախստանից: Ընդ որում, վերջին չորս տարիներին ներկրված գեղքի 80 տոկոսը Ադրբեյջանը ձեռք է բերել Ռուսաստանից, այդ թվում՝ երկու «S-300» տիպի հրթիռային համակարգ, 94 «T90S» տանկ, 20 «Mi-35M» ռազմական ուղղաթիռ, 100 «BMP-3» զրահամեքենա եւ այլ ծանր զրահատեխնիկա: Բելոռուսից Ադրբեյջանը գնել է 25 «ՍՈՒ-25» ռազմական ինքնաթիռ եւ 93 «T-72M1» տանկ: Ուկրաինայից Ադրբեյջանը գնել է երկու «MiG-29» ռազմական ինքնաթիռ եւ 12 «Mi-24G» ռազմական ուղղաթիռ, Ղազախստանից՝ -145 ուղղաթիռներ: Իսրայելը Ադրբեյջանին մատակարարել է անօդաչու թռչող սարքեր: Բացի այդ, 2011թ.-ին Ադրբեյջանը պայմանագիր է կնքել իսրայելական կազմակերպությունների հետ՝ ռադարներ, հրթիռային համակարգեր եւ ավիամերձ պաշտպանության համակարգեր ձեռք բերելու համար:

Ադրբեյջանը նաեւ փորձեր է կատարել՝ գեղք ու զինամթերք գնել այլ երկրներից:

Հայաստանում Ֆրանսիայի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Անրի Ռենոն հուլիսի 11-ին՝ ասուլիսի ժամանակ, հերքեց Ֆրանսիական երկու լրատվամիջոցներում տարածված՝ Ադրբեյջանին գեղք վաճառելու մասին լուրը: Ֆրանսիան չի կարող գեղք կամ սպառազինություն վաճառել Ադրբեյջանին: Լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ՝ պատասխանելով հարցին, թե արդյոք համապատասխանում է իրականությանը Ֆրանսիական մամուլում տարածված այն տեղեկությունը, որ Ֆրանսիան գեղք է վաճառելու Ադրբեյջանին, ՀՀ-ում Ֆրանսիայի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Անրի Ռենոն ասաց. «Ֆրանսիան չի կարող գեղք կամ սպառազինություն վաճառել Ադրբեյջանին»:

Դեսպանը նշեց, որ ինքը նման տեղեկատվություն չունի եւ հստակեցրեց. «Չունենմ նման տեղեկատվություն, իսկ (խմբագր. գեղք չվաճառելու) պատճառն այն է, որ Ֆրանսիան, լինելով ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահ երկիր, ինքնին պարզ իրողություն է, ու չէր էլ կարող հակառակը լինել, որ չհարգեր, չպահպաներ այն բոլոր դրույթները, որոնք հաստատված են ՄԱԿ-ի, ԵԱՀԿ-ի կողմից. այն է՝ ձեռնպահ մնալ, կտրականապես մերժել գեղք կամ սպառազինություն վաճառել այնպիսի երկրների, որոնք գտնվում են հակամարտության մեջ»:

Մեկ այլ եվրոպական երկիր վերջերս նույնպես հայտարարել է, որ մտադիր չէ Ադրբեյջանին գեղք վաճառել: Մեծ Բրիտանիայի արտաքին գործերի նախարարության վարչակազմում Եվրոպայի հարցերով պետական նախարար Դեւիդ Լիդինգտոնը

ասել է. «Արտահանման եւ առեւտրային լիցենզիա ստանալու դիմումների մանրակրկիտ հետազոտությունից հետո Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունը Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի նկատմամբ հետազայում եւս կիրառելու ԵԱՀԿ-ի սահմանած էմբարգոն, որով արգելվում է զինվորական, ոստիկանական եւ անվտանգության ուժերին, ինչպես նաեւ նրանց հետ կապված կառավարական այլ ստորաբաժանումներին ռազմական սարքավորումներ վաճառել, որը կարող է օգտագործվել Ղարաբաղում եւ հայ-ադրբեյջանական սահմանում»:

Գերմանիայի Էկոնոմիկայի եւ Էներգետիկայի նախարարության կողմից կառավարությանը ներկայացված 2013թ. Գերմանիայի գեղքի արտահանման մասին զեկույցը, որը հրապարակվել է սույն թվականի հունիս ամսին, նշվում է, որ Ադրբեյջանը նույնպես դիմել է Գերմանիայի կառավարությանը՝ գեղք գնելու համար, սակայն դիմումը մերժվել է՝ հաշվի առնելով Ադրբեյջանի նկատմամբ գործող գեղքի արտահանման էմբարգոն:

Ղարաբաղյան հակամարտության հետ կապված՝ Ադրբեյջանին եւ Հայաստանին գեղքի մատակարարման էմբարգո (արգելք) է սահմանված ԱՄՆ-ի եւ մի շարք այլ երկրների կողմից, ինչպես նաեւ Եվրամիության կողմից:

Որեւէ կերպ չենք ուզում մեկնաբանել վերջ նշվածը, քանի որ ամեն ինչ ինքնին պարզ է եւ ներկայացված է փաստերով: Եզրակացությունները թողնում ենք ընթերցողներին:

Վ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Բելառուսը նույնպես գեղք է վաճառում Ադրբեյջանին

Բելառուսական «Տետրաէդր» ընկերությունը, որը զբաղվում է հիմնականում ՀՊՊ համակարգերի արդիականացմամբ ու ռադիոտեխնոլոգիայի համակարգերի ստեղծմամբ, Ադրբեյջանին վաճառել է 2 մարտկոց S38 «Ստիլետ» (Օ38 Նծծծծ) ինքնազնայն գեղքահրթիռային համալիր (2ՀՀ):

Այս մասին MILEX-2014 բելառուսական ռազմարդյունաբերական ցուցահանդեսի ժամանակ «ԱՐՄԱ-ՏԱՍՍ» լրատվական գործակալության թղթակցին հայտնել է «Տետրաէդրի» ղեկավար անձնակազմի անդամ Իգոր Նովիկը եւ հավելել, որ պատրաստվում է Ադրբեյջանի համար «ավելի խոշոր պատվերի կատարմանը»: Նա չի հստակեցրել, թե խոշոր պատվերն ինչ է նշանակում:

Նովիկը նաեւ նշել է, որ իրենց ընկերությունը համագործակցում է Ադրբեյջանի հետ շուրջ 10 տարի, ադրբեյջանական զինուժն արդեն կիրառում է ստացած «Ստիլետները»:

Հիշեցնենք, որ Բելառուսը Հավաքական անվտանգության կազմակերպության պայմանագրի՝ ՀԱՊԿ անդամ է Հայաստանի հետ միասին:

Հայաստանի հակառակորդ հանդիսացող Ադրբեյջանին հարձակվողական զինտեխնիկա՝ մասնավորապես տանկեր, զրահապատ տեխնիկա, հրթիռային համալիրներ են վաճառում ՀԱՊԿ անդամ Ռուսաստանն ու Ղազախստանը:

«ԱՊՐԱՍԺ»

Արցախում Եր Վիզեն Հովսեփյանի գլխավորած սփյուռքահայ գործարարների պատվիրակությունը

Մի խումբ գործարարների հետ Արցախում Եր Վիզեն Արեւմտյան Ամերիկայի ԿԿ ներկայացուցիչ Վիզեն Հովսեփյանը: Վիզեն Հովսեփյանի գլխավորած սփյուռքահայ գործարարների պատվիրակությունը հանդիպում ունեցավ ԼՂՀ փոխվարչապետ, ՀՀ Արցախի ԿԿ անդամ Արթուր Աղաբեկյանի հետ: Հանդիպմանը ներկա էին նաև ԼՂՀ ֆինանսների փոխնախարար Գրիգորի Մարտիրոսյանը, ՀՀ Արցախի ԿԿ ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանը և ԼՂՀ կառավարությանն առընթեր զբոսաշրջության և պատմական միջավայրի պահպանության վարչության պետ Սերգեյ Շահվերդյանը:

հնարավոր աշխատանքների մասին, ինչպես նաև Մաքսային միության անդամակցության և Արցախի վրա դրա ազդեցության մասին:

հնարավոր ազդեցության մասին փոխվարչապետը նշեց, որ Արցախը եւ Հայաստանի Հանրապետությունը գտնվում են ընդհանուր տնտեսական գո-

ԼՂՀ փոխվարչապետը ընդգծեց, որ այսօր, իհարկե, սպառնալից ինդիք առկա է Արցախում, քանի որ գյուղատնտեսությունը տալիս է մեծ հնարավորություններ՝ արտադրելու բազմաթիվ գյուղմթերքներ, որոնց համար սպառման շուկայի խնդիր կա, որտեղ ակնկալվում է նաև սփյուռքի օժանդակությունը:

տում եւ այն չի կարող որեւէ փոփոխության ենթարկվել: Վիզեն Հովսեփյանի գլխավորած սփյուռքահայ գործարարների պատվիրակությունը մի շարք հանդիպումներ կունենա Արցախում, այդ թվում նաև՝ Արցախի Հանրապետության նախագահի հետ:

Արմինե ՆԱՐԻՆՅԱՆ

Արցախի նախագահը հանդիպել է Վիզեն Հովսեփյանի գլխավորած ամերիկահայ գործարարների պատվիրակության հետ

Հունիսի 9-ին Արցախի Հանրապետության նախագահ Բակո Սահակյանն ընդունել է ՀՀ Արեւմտյան Ամերիկայի ԿԿ ներկայացուցիչ Վիզեն Հովսեփյանի գլխավորած ամերիկահայ գործարարների պատվիրակությանը եւ քննարկել Արցախում մի շարք ծրագրերի իրականացման հետ կապված հարցեր:

Արցախի նախագահի կողմից կարելի էր Սփյուռքի ներդրումն Արցախի զարգացման և շենացման գործում՝ արժեւորելով նաև սփյուռքահայ գործարարների դերը մեր հանրապետությունում ժամանակակից բիզնես-մշակույթի ծեսավորման մեջ:

Հանդիպմանը մասնակցում էին ԼՂՀ փոխվարչապետ, ՀՀ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի անդամ Արթուր Աղաբեկյանը, ՀՀ Բյուրոյի անդամ Գեորգի Պետրոսյանը, պաշտոնատար այլ անձինք:

«ԱՊՍՈՒԺ»

Բերքատվության ցուցանիշները մտահոգիչ են

Տարվա այս ժամականաշրջանը բերքահավաքի ամենաբուռն ժամանակահատվածն է համարվում: Արցախում գոհ չեն այս տարվա բերքատվության ցուցանիշներից: Ինչպես ԼՂՀ գյուղատնտեսության նախարար Անդրանիկ Խաչատրյանն է հավաստիացնում՝ տարին գյուղատնտեսության համար անբարենպաստ է եղել, ինչն էլ ազդել է աշխատանքային ցուցանիշների վրա: «Այս պահի դրությամբ հնձվել է մոտ 40 000 հա տարածք, - «Ապառաժ»-ի հետ զրույցում նշեց Ա. Խաչատրյանը և հավելեց, - այս տարվա բերքատվության ցուցանիշները շատ մտահոգիչ են»: Գյուղատնտեսության նախարարի հավաստմամբ՝ բերքատվության ցածր ցուցանիշն ունի նաև սուբյեկտիվ պատճառ, քանզի հողօգտագործողներ են եղել, ովքեր կամ ժամանակին չեն մշակել ցանքատարածքները կամ անորակ սերմացու են օգտագործել: Իսկ, առհասարակ, ցածր բերքատվության պատճառ է հանդիսացել եղանակային պայմանները:

հաշվառում է տուժած տարածքները: Իսկ այդ տարածքները բաժանել են երկու մասի՝ կարկտահարությունից տուժած տարածքներ և երաշտից տուժած տարածքներ: «Եղանակային պայմաններից տուժած հողատարածքներն ամբողջությամբ գույքագրելուց հետո վերականգնման առաջարկություն կատարատենք, եւ չի բացառվում, որ վարկային պարտավորությունների ժամկետների երկարաձգում կատարվի, - նշեց Ա. Խաչատրյանը, - հողի հարկի եւ վարձավճարի ազատում կատարվի 2 տարով: Այն

տրամադրել ենք եզրից ցուցանիշի, արեւածողի եւ այլ մշակաբույսերի սերմացուներ: Ասկերանի շրջանում տուժած ցանքատարածությունների 1 հա-ի դիմաց 150 կգ գարի ենք տրամադրել: Խոսքը սեփականաշնորհված տարածքներին է վերաբերում: Իսկ Հարություն եղանակային պայմաններից տուժած համայնքներին՝ 1 շնչին 100 կգ գարի ենք տրամադրել»:

Գյուղատնտեսության նախարարի հավաստմամբ՝ Արցախում ցորենի պակաս չի լինելու. «Մենք ցորեն ինքնաբերական մակար-

հողօգտագործողները, ովքեր տուժել են եղանակային պայմաններից, գյուղատնտեսության նախարարությունը աջակցություն է ցուցաբերելու: Մենք արդեն որոշակի աջակցություն ցուցաբերել ենք կարկտահարությունից տուժած հողօգտագործողներին. դրանք գարնանացան, աշխատանքային տարածքներին են վերաբերում: Այն հողօգտագործողները, ովքեր ցանկացել են հողը թողնել սեւ ցեյի տակ, մենք 1 հա համար անհատույց 40 000-ական դրամ ենք տվել: Ովքեր ցանկացել են տուժած գարնանացանի տեղը կրկնացանքս կատարել, անհատույց

դակից ավել ենք արտադրում: Արցախում հացի խնդիր չի լինելու: Մենք ալրողացների հետ զուգահեռ ամենօրյա կապի մեջ եք. նրանք տարվա պահանջարկի չափով ցորեն են գնել ու պահեստավորել»: Արցախում սահմանվել է ցորենի ընդունման գինը՝ 1 կգ արժե 145-150 դրամ: Ա. Խաչատրյանի հավաստմամբ՝ ալրողացների հետ բանավոր պայմանավորվածություն ունեն, որպեսզի պահպանվի ցորենի գինը:

Արմինե ՆԱՐԻՆՅԱՆ

Արցախում էլեկտրաէներգիայի սակագինը բարձրացվեց

ԼՂՀ հանրային ծառայությունները եւ տնտեսական մրցակցությունը կարգավորող հանձնաժողովի նիստում միաձայն որոշվեց բավարարել «Արցախէներգ» ՓԲԸ-ի հայտը սպառողներին վաճառվող էլեկտրաէներգիայի սակագնի բարձրացման վերաբերյալ:

Հանձնաժողովի որոշման համաձայն՝ մեկ ամսից 35 կՎ եւ բարձր լարմամբ սնվող սպառողների համար էլեկտրաէներգիայի 1 կՎ-ի գինը կկազմի 32.85 դրամ, 6(10) կՎ լարմամբ սնվող սպառողների համար՝ նույնպես 32.85 դրամ, 0.38 կՎ լարմամբ սնվող սպառողների համար ցերեկային սակագինը կկազմի 41.85 դրամ, գիշերային սակագինը՝ 36.85 դրամ/կՎտ:

Նիստի ընթացքում տեղեկացվեց, որ բնակչությունն առաջվա պես 1 կՎ էլեկտրաէներգիայի դիմաց կվճարի 25 դրամ, մնացած տարբերությունը կտուբսիդավորի կառավարությունը:

Այսօրվա նիստում որոշվեց բարձրացնել նաև Արցախի ՀԷԿ-ի կողմից առաջվող էլեկտրաէներգիայի սակագինը, որը կկազմի 21 դրամ/կՎտ՝ ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը: Այս որոշումը հանձնաժողովի կողմից նույնպես ընդունվեց միաձայն:

Ա. ՆԱՐԻՆՅԱՆ

Արցախում մեկնարկել է Դաշնակցության ճամբարները

Արցախում սկսվել են արդեն ավանդական դարձած Դաշնակցության պատանեկան ճամբարները: Արդեն 4-րդ տարին է ինչ տարբեր երկրներից Արցախ ժամանած սփյուռքահայ երիտասարդները ՀՀ-ի Արցախի երիտասարդական միության հետ համատեղ ճամբարներ են անցկացնում Արցախի տարբեր բնակավայրերում:

Այս տարի ճամբարների մեկնարկը տրվեց Մարտունի քաղաքից, որտեղ մոտ 100 երեխաներ յուրովի անցկացնում են ամառային հանգիստը՝ ոչ միայն ուրախ ժամանակ անցակացնելով, այլև ճամբարի ժամանակ ուսանելով շատ կարելու բաներ:

Հուլիսի 17-ին տեղի ունեցավ Մարտունու ճամբարի հանդիսավոր բացումը, որին մասնակցում էին ԼՂՀ ԱԺ պատգամավոր, ՀՀ-ի Արցախի ԿԿ անդամ Արմեն Սարգսյանը, Մարտունու շրջվարչակազմի ղեկավարի տեղակալ Էդմոն Բարսեղյանը, Մարտունու քաղաքապետ Միտի Խաչատրյանը: Բացման ժամանակ ելույթ ունեցան ԼՂՀ ԱԺ պատգամավոր Արմեն Սարգսյանը, Մարտունու շրջվարչակազմի ղեկավարի տեղակալ Էդմոն Բարսեղյանը, ՀՀ-ի Արևմտյան Ամերիկայի երիտասարդական միության պատասխանատու Անյա Յակոբյանը, ՀՀ-ի Արցախի երիտասարդական միության վարիչ մարմնի անդամ Ալյոնա Դադամյանը: Ելույթներից հետո ճամբարականները հանդես եկան համերգային ծրագրով:

ՀՀ-ի Արևմտյան Ամերիկայի Հայ երիտասարդաց դաշնակցության կազմակերպմամբ Արցախ են ժամանել 12 երիտասարդներ, որոնց միացել են նաև ՀՀ-ի Արցախի երիտասարդական միության երիտասարդները: Ի տարբերություն նախորդ տարիների այս տարի մասնակիցների աշխարհագրությունը ընդլայնվել է, եթե նախկինում Արցախում ճամբար կազմակերպելու համար ամերիկահայ երիտասարդները ժամանում էին միայն Կալիֆորնիայից, այս տարի երիտասարդների թվում են Թեքսասում և Բոստոնում բնակվող ամերիկահայ երիտասարդներ:

Aparaj.am-ի հետ գրույցում ՀՀ-ի Արևմտյան Ամերիկայի երիտասարդական միության պատասխանատու Անյա Յա-

կոբյանը, խոսելով ճամբարում սպասվող առօրյա մասին նշեց, որ երեխաների համար նախատեսվել են շատ հետաքրքիր առօրյա՝ տարբեր խաղեր կլինեն, անգլերենի դասընթացներ կանցկացվեն, հայրենասիրական և այլ թեմաներով դասախոսություններ կկարդացվեն: Անյան նշեց, որ ճամբարի նպատակն է, որպեսզի արցախ-

րապնդվում»,- ասաց Անյան: Նա նաև հույս հայտնեց, որ բոլոր նպատակները կհրապարակվեն, սակայն մտահոգված է, որ ոչ բոլոր տեղերում կան պատանեկան միություններ, քանի որ ճամբարի նպատակներից մեկն էլ Արցախի երիտասարդական միության պատանեկան միությունների համալրումն է:

ցի երեխաների համար ուրախ ժամանակ կազմակերպեն ու նորանոր բաներ սովորեցնեն: Նպատակների մեջ նա նաև նշեց, որ ցանկալի կլինի, որ ճամբարական պատանիները, ճամբարի ընթացքում զգալով Դաշնակցության ոգին, ապագայում, ցանկության դեպքում, համալրեն Արցախի երիտասարդական միության պատանեկան միությունների շարքերը: «Երկրորդ նպատակը վերաբերվում է մեզ՝ այս ծրագրին մասնակցող սփյուռքահայ երիտասարդներին, մենք այս ծրագրի շրջանակներում տեսնում ենք Հայրենիքը, Արցախը, ծանոթանում մեր հայրենիքի հետ: Լսել եմ ճամբարների ծրագրում նախորդ տարիներին ընդգրկված ընկերներից, որ այս ճամբարների ընթացքում ավելի լավ են զգում հայրենիքը և մասնակցելով այս ծրագրին մեր կապը հայրենիքի հետ ավելի է ամ-

Կալիֆորնիայից ժամանած Արիս Կարդանյանը արդեն երկրորդ անգամ է մասնակցում Արցախում կազմակերպվող ճամբարներին:

Արիսն նշեց, որ ճամբարների ծրագիրը Արևմտյան Ամերիկայի ՀՀ-ի երիտասարդական միության ծրագրերով անց է կացվում 2008 թվականից Հայաստանի Հանրապետությունում, իսկ 2010 թվականից նաև Արցախում: Իր խոսքի մեջ նա նշեց, որ ճամբարների անցկացման կարևոր նպատակներից է, որպեսզի երեխաներին դաստիարակենք Դաշնակցության գաղափարներով, իսկ իրենք էլ մեզ փոխանցեն Հայրենիքի և Արցախի ոգին: «Ես նկատել եմ, որ ճամբարները մեզ համար է լավ, և երեխաների համար, քանի որ երկուստեք ձեռք ենք բերում մեզ համար շատ կարևոր փորձ»,- նշեց նա: Արիսն ասաց

նաև, որ ինքը կրկին որոշեց մասնակցել ծրագրին, քանի որ 2011թ. մասնակցելով այս ծրագրին շատ լավ ժամանակ անցկացրեց և շատ բաներ սովորեց տեղի երիտասարդներից և նույնիսկ երեխաներից ու շատ տպավորված վերադարձավ, այս ամենը նրան ստիպեց կրկին մասնակցել ճամբարների ծրագրին: Արիսն ճամբարների նպատակների վերաբերյալ շատ կարևորեց այս ծրագրի շնորհիվ սփյուռքի և հայրենիքի երիտասարդների միջև կապի հաստատումը, ինչի արդյունքները արդեն կան, քանի որ սփյուռքի երիտասարդները արդեն սկսել են ավելի լավ հասկանալ հայրենիքում ապրող երիտասարդներին և այս ծրագիրը յուրօրինակ կամուրջ է ստեղծում սփյուռքի և Հայրենիքի ու Արցախի երիտասարդների միջև: Արիսն նաև կարեւորեց, որ Հայաստանում և Արցախում երեխաները սովորեն և մեծանան դաշնակցական գաղափարներով, ինչին նպատակաուղղված է նաև այս ճամբարները:

ՀՀ-ի Արցախի երիտասարդական միության վարիչ մարմնի անդամ Ալյոնա Դադամյանը, ով ամերիկահայ ընկերների հետ նույնպես մասնակցում է Մարտունու ճամբարի կազմակերպչական աշխատանքներին Aparaj.am-ին հայտնեց, որ այս ճամբարները նպատակաուղղված են երեխաների մեջ կազմակերպվածություն, կարգապահություն և հայրենասիրություն սերմանել, և ընդգծեց, որ այն նաև հնարավորություն է տալիս կապ հաստատել սփյուռքում և հայրենիքում ապրող երիտասարդների միջև, նաև թույլ է տալիս, որպեսզի սփյուռքահայ երիտասարդները ավելի մոտիկից և ավելի լավ ծանոթանան հայրենիքում առկա խնդիրներին:

Ինչ խոսք, մեր երիտասարդներին մաղթում ենք հաջողություններ իրենց սկսած կարերը և հայրենանվեր գործի մեջ:

Հավելենք նաև, որ այս տարի հուլիս և օգոստոս ամիսներին Դաշնակցության ճամբարներ կկազմակերպվեն նաև Շուշիում, Ասկերանում, Բերձորում, Կովսակա-նում և Ստեփանակերտում, որին կմասնակցեն ընդհանուր թվով մոտ 1000 պատանի:

Վահե ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Եվրոպայի հասարակությանը ցույց կտրվի, որ Արցախը միայն հակամարտություն չէ

ՀՀ-ի Եվրոպայի Հայ Դատի հանձնախումբը հայտարարել է, որ 2014 թվականի հոկտեմբերը Եվրոպական երկրներում «Արցախի ամիս» է լինելու:

Բելգիայի, Նիդերլանդների, Ֆրանսիայի և Գերմանիայի Հայ Դատի հանձնախմբերի, ինչպես նաև Արցախի ներկայացուցչությունների համագործակցությամբ կիրականացվեն տարբեր միջոցառումներ և ցուցադրություններ:

Եվրոպայի ՀՀ-ի Հայ Դատի գրասենյակի աշխատող Պետո Դեմիրճյանը Aparaj.am-ին հայտնեց, որ Եվրոպայի Հայ Դատի հանձնախմբի կողմից «Արցախի ամիս» հայտարարելը մի քանի նպատակ ունի:

Նա նշեց, որ Բելգիայի, Յուգոսլավիայի, Ֆրանսիայի և Գերմանիայի Հայ Դատի հանձնախմբերի համագործակցությամբ ցանկանում են ցույց տալ Եվրոպական երկրների հանրությանը և քաղաքական շրջանակներին, որ Արցախը միայն հակամարտություն չէ, այլև՝ կայացած ու ստեղծագործող պետություն, որտեղ մարդիկ են ապրում, և բնակիչներն էլ ստեղծագործում են, հետաքրքրված են արվեստով, ունեն արվեստագետներ են զարգացող մշակույթ:

Հիշեցնենք, որ ամբողջ հոկտեմբեր ամսվա ընթացքում Հայաստանի, Արցախի և այլ վայրերի արվեստագետների, մտավորականների մասնակցու-

թյամբ Եվրոպական մի շարք երկրներում տեղի կունենան գրքերի շնորհանդեսներ, նկարչական և այլ ստեղծագործական ցուցադրություններ, ֆիլմի ներկայացումներ:

Պետո Դեմիրճյանի խոսքերով՝ նման մշակութային միջոցառումները լավագույն պատասխանն են մեր հանդեպ հնչող ռազմատենչ կոչերին և սպառնալիքներին: «Համագործակցելով Եվրոպայի տարածքում գործող մշակութային կենտրոնների հետ, առաջին հերթին Արցախի արվեստագետները

կշփվեն այդ շրջանակների հետ, կներկայացնեն իրենց արվեստն ու ստեղծագործությունները, դրանով իսկ ցույց տալով Եվրոպայի հասարակությանը, որ Արցախի հայությունը կառուցել է իր ազատ ու անկախ պետությունը և չնայած, որ այն միջազգային հանրության կողմից չի ճանաչվել, սակայն ապրում, ստեղծագործում է ու միմիայն խաղաղություն և բարօրություն է տեսնում»,- նշեց նա:

Արմինե ՆԱՐԻՆՅԱՆ

Արգենտինական հայտնի ֆուտբոլային ակումբը մերժել է Ադրբեջանի առաջարկը

Ինչպես տեղեկացնում է արգենտինական prensaarmenia.com.ar կայքը Բուենոս Այրեսի հանրա-հայտ Սան Լորենսո ֆուտբոլային ակումբը մերժել է ադրբեջանի հովանավորությունը:

Սան Լորենսոն ունի շատ հայտնի երկրպագուներ՝ այդ թվում նաև ծննդով արգենտինացի Հոմիկ Պապ Ֆրանսուկո:

Ադրբեջանը առաջարկել էր, որ ակումբի խաղացողները Ադրբեջանը գովազդող շապիկներ կրեն: Բացի այդ ադրբեջանցիները պայման էին դրել, որ Սան Լորենսո ֆուտբոլային ակումբի խորհրդի կազմում չլինեն հայեր:

Ադրբեջանական գրավիչ առաջարկի մերժման մեջ մեծ դեր է ունեցել արգենտինահայ համայնքը, ովքեր մեծ ջանքեր են գործադրել, որ առաջարկը մերժվի:

Սեփ.ԼՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

1988 թ. փետրվարի 20. միֆ եւ իրականություն (պատասխան մի պատվերագրի)

Ժամանակները պատմության ու ժողովուրդների կենսագրության մեջ մտնում են իրենց անհատականություններով եւ նրանց կատարած գործերով: Տեղին է նշել Խրիմյան Յայրիկի իմաստուն խոսքերը. «Աշխարհիս վերայ մարդոցն կոչումն՝ պատիվ, փառք արժանապատվութիւն՝ ետ գործերու կռիվն է. ևս ինչ վիճակի մեջ կլինի, թող լինի, նորա նուիրական պարտքն է ճանչնալ նաեւ թե ինքն այս աշխարհիս վերայ դիպվածով եւ ունայնաբար չէ եկել, այլ մեծամեծ պարտիքներ կատարելու կատարելու համար ծնող է»:

Այս խոսքերը կարելի է անվարան հասցեագրել Վլադիկ Յակոբյանին: Եւ ծնվել էր գիտնական-մանկավարժ լինելու, իր ժողովրդի կենսագիրը դառնալու, հոգու ջերմությունը մատաղ սերունդին տալու համար:

Բայց եկավ 88-ը:
Հաղթանակը կրտսելու համար ժողովուրդը ծնեց իր գիւնդորներին: Եվ այդ անպարտ բանակի առաջին շարքերում էր Վլադիկ Յակոբյան պատմաբանն ու քաղաքական գործիչը: Եւ իր ողջ կյանքը ապրեց անանձնական կյանքով՝ գիտակցելով, որ ազատությունը եւ առավել շատ պետականությունը ձեռք է բերվում նվիրումի ու զոհողության միջոցով: Հայրենիքի հանդեպ մեծ պատասխանատվությամբ, գործելու նախանձախնդիր կամքով ու վճռականությամբ Վլադիկ Յակոբյանը ստանձնեց ԼՂԻՄ Գերագույն խորհրդի քարտուղարի պարտականությունը իր ներդրումը բերելով նորանկախ երկրի հիմքերի ամրակայմանը:

Ավագ կարճ եղավ նրա երկրային կյանքը: Ցավալիորեն այսօր՝ մեր հակասական օրերում, գտնվում են մարդիկ, ովքեր արատավորում են նման գործիչների անունը: Դա բարոյական չէ: Այդպես երկիր չեն կառուցում:

«ԱՊՈՍՏ»

ԼՂԻ Գրողների միության «Եղիցի լույս» թերթի 2014 թվականի մայիսյան համարում «Մի դիպվածի շուրջ» վերնագրով հոդված է տպագրվել, որի յուրաքանչյուր տողից երեւում է, որ գործ ունենք պատվերով գրված ապատեղեկատվության հետ: Պատվիրատուն ակնհայտ է: Եվ գուցե պատահական չէ, որ այն տպագրվել է հենց Գրողների միության պաշտոնաթերթում, որտեղ նյութի հենց սկզբում հեղինակն իր դեմեկտիվ հեքիաթը գրելու շարժառիթը կապում է Վարդան Յակոբյանի հարցազրույցի հետ:

Երկար ժամանակ մտածում էի՝ պատասխանե՞լ այս զավեշտին, թե՞ ոչ: Եթե ինձ անվանարկած լինեին, միանշանակ չէի պատասխանի. ես կարողանում եմ արհամարհել: Բայց այդ հրապարակմամբ փորձել են ստվեր նետել լուսահոգի հորս՝ Արցախի պետականաշինության ակունքներում կանգած, նախկին Գե քարտուղար Վլադիկ Յակոբյանի անվան ու արժանապատվության վրա, հետեւաբար՝ անարդարության հանդեպ լռությանս համար հետագայում ինքս ինձ էի մեղադրելու: Վլադիկ Յակոբյանին «բարոյական կանոնի» մեջ մեղադրելն ու զրպարտելը, կեղծիքը որպես իրականություն ներկայացնելը, իրոք, անբարոյականություն է:

Ամեն ինչ սկսվեց այն բանից հետո, երբ Արցախի պետական համալսարանի գիտխորհրդի որոշմամբ եւ Արցախյան գոյապայքարի նվիրյալներից մեկի՝ ԱրՊՅ Ռեկտոր Համլետ Գրիգորյանի նախաձեռնությամբ 2008թ. հրատարակվեց «Պատմական ստաշրջան. փաստաթղթերի եւ նյութերի ժողովածու» գիրքը (հեղինակներ՝ պատմական գիտությունների թեկ-

նածու, այժմ՝ դոկտոր Վահրամ Բալայան ու պատմական գիտությունների թեկնածու, ԱրՊՅ դասախոս Տարոն Յակոբյան): «Երկու խոսք»-ում գրել էինք, որ գրքի տպագրության համար հիմք հանդիսացող ԼՂԻՄ մարզխորհրդի 1988թ. փետրվարի 20-ի նիստի արձանագրության կապոցը փրկվել է գիտնական ու քաղաքական գործիչ Վլադիկ Յակոբյանի շնորհիվ: Փաստաթղթերի վերոհիշյալ կապոցը ԼՂԻ Գերագույն խորհրդի բազմաթիվ այլ փաստաթղթերի հետ Վլադիկ Յակոբյանի մահից հետո եւ էի հայտնաբերել նրա արխիվում, որոնք գրքի տպագրությունից անմիջապես հետո հանձնել ենք ԼՂԻ արխիվ (կարծում եմ՝ արածս փնտվանքի արժանի չէ): Ի դեպ, փաստաթղթերի մի մասի վրա կային հրետակոծության, բեկորների հետքեր:

Անցյալում արխիվ հանձնված որոշ փաստաթղթերի անհետանալուց հետո ես եկա այն համոզման, որ այդ փաստաթղթերն իր մոտ տեսական ժամանակ պահելու համար (որպես պատմաբան

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ. 1988 թ. ՓԵՏՐՎԱՐ

այն հետագայում ուսումնասիրելուց եւ հրատարակության պատրաստելուց բացի) հայրս լուրջ պատճառներ է ունեցել. որոշ քաղաքական ուժերի եւ անձանց ձեռնադր չէր շատ փաստաթղթերի գոյությունը. արխիվ հանձնված որոշ նյութերի անհետացումը պատահական չէ:

Հարց է ծագում. ո՞րն է պատճառը, որ 2008թ. «Պատմական ստաշրջան» գիրքը տպագրվելուց 6 տարի հետո միայն ունի պատմաբան «կմտահոգվի»՝ «...անհետացել են ԼՂԻՄ մարզխորհրդի 1988թ. փետրվարի 20-ի «20-րդ գումարման չորրորդ արտահերթ ստաշրջանի ձայնահովակները, ինչպես նաեւ պաշտոնական բոլոր փաստաթղթերը», որոնք «մի քանի տարի հետո գտնվել են ԼՂԻ կառավարությունում ժամանակին քարտուղար աշխատած Վլադիկ Յակոբյանի բնակարանում՝ արդեն աղճատված, կիսատ-պռատ վիճակում»:

Կրկին նկատենք, որ այս հոդվածը տպագրվում է գիրքը հրատարակելուց 6 տարի անց եւ վերոհիշյալ ստաշրջանում նախագահող Վիգեն Յայրապետյանի մահից հետո (վերջինս կարող էր հաստատել փաստաթղթերի վավերականությունը), եւ այդ ամենը այն դեպքում, երբ գրքում էջ առ էջ ներկայացված են 1988թ. պատմական նստաշրջանի բոլոր նյութերը՝ ելույթներ (հեղինակների ձեռագրով ու ստորագրությամբ) եւ այլ փաստաթղթեր: Ստացվում է, որ ոմանք լուրջ վտանգ են տեսնում վկաների, փաստաթղթերի մեջ, եւ նախընտրում են ձեռքագրվել

վերջիններից, որպեսզի հանկարծ բռնող չլինի իրենց ստի եղջյուրներից:

Ինչ վերաբերում է Հ. Աբրահամյանի ակնարկած «մի քանի թերթերի» պակասին, նշեմ, որ գրքի ներածությանը կցված ծանոթագրության մեջ Վահրամ Բալայանը գրել էր, որ ցավոք սրտի 3 պատգամավորների ելույթների բնօրինակները չեն պահպանվել: Այսինքն՝ «մի քանի թերթերի» պակասի մասին արդեն ակնարկվել էր գրքում, եւ զարմանալ կարելի է, որ պատմաբանի «սուր աչքն» այն 6 տարի հետո է միայն նկատել, եւ նա «համեստորեն» մի քանի պակաս թերթերի «հայտնագործությունը» վերագրում է իրեն:

Սեփական հայեցողությամբ Արցախի պատմաբանի պաշտոնը ստանձնած երեսնամյակ «գիտնականը» պատվերով գրած իր նյութին արժանահավատ տեսք տալու համար դեմեկտիվ գույներով երրորդական մանրամասներ ու անանուն հերոսների մասին հեքիաթներ է պատմում: Ահա մի հատված. «Իմ որոնումների մասին գիտեին նաեւ Արցախի

որ մարդիկ նստաշրջանի ձայնահովակ են պատրաստում: Գուցե արդեն DVD էլ կար նիստերի դաիլինգում՝ ձայնահովակները դիտելու համար կամ գուցե պրոյեկտոր...»:

Ծերունախտով տառապող վայ-գիտնականը 1988 թիվը շփոթել է 1998 կամ 2008 թվականների հետ՝ 1988-ից մեկ-երկու տասնամյակ առաջ ցատկելով ու մոռանալով, ավելի ճիշտ չիմանալով, որ Արցախյան ժամանակ պաշտոնյաներն ու Կեղերկովը ամեն կերպ փորձում էին խափանել նստաշրջանի աշխատանքները եւ նույնիսկ մարզխորհրդի կնիքն էին փախցնել տվել ոմն Օսիպովի միջոցով:

Եթե հարգարժան «պատմաբանը» իսկապես ցանկանում է ինչ-ինչ ճշմարտություններ բացահայտել, թող խոստովանի, որ վերոհիշյալ նստաշրջանի փաստաթղթերի գոյությունը ձեռնադր չէ ոմանց, ու նրանք շահագրգռված են այն ներկայացնել որպես «կիսատ-պռատ» եւ դեմեկտիվ մեկնաբանություններով, որովհետեւ վերջիններս կարծել են, թե արդեն ընդմիշտ կորսված են նստաշրջանի նյութերը, եւ իրենք իրականությունից դուրս հեքիաթներ ու ֆանտաստիկ պատմություններ են ստեղծել, պատվերով գրել տվել եւ տպագրել իրենց մասին:

Հիշեցնեմ, որ սա առաջին դեպքը չէ, երբ երեսնամյակ իր փափուկ բազկաթռոճի մեջ փռված՝ Արցախի «նորագույն պատմություն» ծեփող Հրանտ Աբրահամյանի հրապարակումները բացասական ռեզոնանս եւ դժգոհություն են առաջ բերում Արցախում: Մարդ, որ արցախյան շարժման տարիներին երեսնամյակ իր պատուհանից էր հետեւում իրադարձություններին, տարիներ հետո էլ՝ ոտնակոխ անելով բարոյականության բոլոր նորմերը, իրեն իրավունք է վերապահում սեփականաշնորհել ազգային-ազատագրական պայքարը, պատերազմից տասնամյակներ հետո իրեն հաճո հերոսներ կերտել՝ ձեռքի հետ էլ՝ քար շարտելով ազնիվ ու հայրենասեր մարդկանց անվան ու վաստակի վրա: Մինչդեռ Վլադիկ Յակոբյանը Արցախյան շարժման առաջին օրերից, երեսնամյակ թողնելով իր տունը, ընտանիքով տեղափոխվել էր Արցախ՝ իր մտավոր ներուժն ի սպաս դնելով Գոյապայքարին:

Ի դեպ, Հրանտ Աբրահամյան-«պատմաբանը» ավելի շատ հայտնի է գիտական շրջանակներին՝ որպես արցախցի երիտասարդ կադրերի գիտական թեզերի պաշտպանությանը արդյունավետ խոչընդոտող: Ընդհատ է, այս տխրահռչակ իմաստակը միակը չէ մեր օրերում, որ փորձում է իրականության հետ աղերս չունեցող հեքիաթներ տպագրելով միֆ ստեղծել՝ արհեստական հերոսներ կերտելու նկրտումով, սակայն նման փորձերը, բարեբախտաբար, դատապարտված են. պատմությունը ինքն է սրբագրումներ անում եւ վերականգնում արդարությունը:

2008 թ. տպագրված «Պատմական նստաշրջան» փաստաթղթերի ժողովածուն իրական տարբերությունն է ներկայացնում: ԻՐԱԿԱՆԸ, ԻՍԿԱԿԱՆԸ, ԻՆՉՊԵՏ ԵՆԵՆ Ե: Ահա, թե ինչու ոմանց ձեռնադր է, որ այդ փաստաթղթերը կամ ընդհանրապես չլինեն, կամ ներկայացվեն որպես անարժանահավատ, պակասող էջերով:

Տարոն ՅԱԿՈԲՅԱՆ
Պատմական գիտությունների թեկնածու

Հ. Գ. - Հարկ եղած դեպքում՝ կարող եմ կեղծարարությունը հերքող այլ փաստեր ներկայացնել՝ դրանք հաստատող վկաներով:

Արցախն արդեն սկսել է ստեղծագործել

Հուլիսի 11-ին Շուշիում մեկնարկեց ծնունդով շուշեցի, անվանի քանդակագործ Հակոբ Գյուրջյանի անվան քանդակագործության երրորդ միջազգային սիմպոզիումը: Զանդակագործության երրորդ միջազգային սիմպոզիումը կրում է «Խաղաղությունն Արցախին» խորագիրը և կմտնի 20-ամյակին:

10 օր շարունակ 12 պրոֆեսիոնալ քանդակագործներ, ովքեր Արցախ են ժամանել Իտալիայից, Շվեյցարիայից, Հնդկաստանից, Բելուռուսից, Հայաստանից, և նրանց միացած արցախցի քանդակագործները՝ յուրաքանչյուրը Շուշիի կերպարվեստի պետական թանգարանի քանդակների պուրակում կկերտի ազատ թեմայով իր քանդակը:

ԼՂՀ Նախագահի խորհրդական, ակադեմիկոս Գրիգորի Գաբրիելյանցի խոսքերով՝ քանդակագործության սիմպոզիումը մշակութային տուն է: «Ի տարբերություն մեր հարեանի, որ տարեցտարի համալրում է իր զինանոցը, ձգտում մշտական լարվածության մեջ պահել տարածաշրջանը, արցախցիները, հակառակը, ձգտում ունեն գեղեցիկի, արվեստի ու հոգեւորի հանդեպ»,- սիմպոզիումի բացման արարողության ժամանակ լսեց Գ. Գաբրիելյանցը և հավելեց, որ սիմպոզիումների ժամանակ կերտված գործերով Շուշիում կստեղծվի Զանդակների այգի, որտեղ կայցելեն աշխարհի հայտնի քանդակագործները և իրենք քանդակներից կմտնեն հյուրասեր Շուշի քաղաքին:

ԼՂՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարար Նարինե Աղաբալյանի խոսքերով՝ Շուշին ավերակներից վերածնվող Արցախի խորհրդանիշն է: Ըստ Ն. Աղաբալյանի՝ դեռևս երկու տարի առաջ

Զանդակագործության 2-րդ միջազգային սիմպոզիումն անցկացվել է Շուշիի հին իջեւանատան ավերակների համապատկերին, սակայն այս տարի սիմպոզիումի մասնակիցների առջև իր դռներն է բացել հին և նորի ներդաշնակ համադրությամբ կերտված Կերպարվեստի պետական թանգարանը, որից քիչ հեռու Երկրաբանական թանգարանն է և Գորգերի թանգարանը, ինչը, նախարարի հավաստմամբ, հպարտանա-

Ն. Աղաբալյանը:

Տաղանդավոր քանդակագործ Հակոբ Գյուրջյանի անունը կրող քանդակագործության միջազգային սիմպոզիումը Արցախում կազմակերպելու գաղափարը ծնվել է 3 տարի առաջ, Իտալիայի Ֆլորենցիայում բնակվող Վիգեն Ավետիսի մոտ և կյանքի է կոչվել Արցախի մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության հետ համագործակցության արդյունքում:

լու առիթ է տալիս: «Միջոցառումը նպատակ ունի փոխելու Շուշիի պատկերը: Այն նաեւ առիթ է գեղեցիկ արվեստի շուրջը համախմբելու մեր հին ու նոր բարեկամներին, ստեղծելու արվեստի գործեր, որոնք քաղաքի մշակութային նոր կերպարի մաս պիտի կազմեն՝ հիշեցնելով գեղեցիկի ու հոգեւորի հավերժության մասին», - լսեց

Վիգեն Ավետիսի խոսքերով՝ Արցախ այցելած սիմպոզիումի մասնակիցներին չի մտահոգում Ադրբեյջանի սեւ ցուցակում հայտնվելու հանգամանքը: «Եթե արվեստագետն ի ծնե արվեստագետ է, նա բնականաբար վախ չունի», - Aparaj.am-ի հետ զրույցում լսեց տաղանդավոր քանդակագործը և հավելեց, - «Առաստարակ կա երկու

տեսակի արվեստագետ. արվեստագետներ, որոնք զբաղվում են արվեստով, որովհետեւ դա պատվաբեր աշխատանք է, և արվեստագետներ, որոնք ի ծնե արվեստագետներ են: Արցախ են գալիս ի ծնե արվեստագետները, և նրանց չեն հետաքրքրում բյուրոկրատական հարցերը, նրանց հետաքրքրում է մի բան. իրենց արվեստը տանել և թողնել մի երկրում, որն ունի այդ արվեստի կարիքը: Ադրբեյջանցիներն իմ ամբողջ խմբին մտցրել են իրենց սեւ ցուցակը, և դա իրենց խնդիրն է: Մենք անում ենք մեր գործը, մենք ստեղծագործում ենք: Հայը միշտ եղել է ստեղծագործող, իսկ իրենք՝ քանդող: Մենք այնքան շատ պետք է ստեղծենք, որ նրանք չհասցնեն քանդել:»

Այն հարցին, թե ինչու ենք Շուշիում է Վիգեն Ավետիսը նպատակադրվել նման սիմպոզիումներ կազմակերպել, պատասխանը շատ հստակ էր. «Ես 1992 թվականին Շուշիին խոստացել էի, որ կվերադառնամ և ինչ-որ բան կանեմ Շուշիի համար: Եվ ես վերադարձա այս նախաձեռնությամբ: Ես իմ ամեն մի այցի ժամանակ նոր փոփոխություններ եմ տեսնում եւ քաղաքաշինական առումով, եւ մարդկանց ապրելակերպում: Կարծում եմ՝ մարդ պետք է կազդուրվի, որ կարողանա ստեղծագործել, իսկ Արցախն արդեն սկսել է ստեղծագործել: Ես կոչ եմ անում երիտասարդներին, որ չլքեն Արցախը, քանզի Արցախն այն հողն է, որը ստեղծագործողների կարիք ունի»:

Երրորդ միջազգային սիմպոզիումի ժամանակ կերտված քանդակները կմասն Շուշիում և կտեղադրվեն քաղաքի տարբեր վայրերում:

Սևի ԱՇՍՏՅԱՆ

Մարմնի բարոյագրությունից շատ ավելի վատ է հոգու և մտքի շնուրթյունը

Ստորեւ հրապարակում ենք «Վեմ» հանդեսի 2013 թվականի թիվ 4(44) համարում տպագրված բանասիրական գիտությունների դոկտոր Ս. Ա. Աղաջանյանի գրչին պատկանող «Դերեւիկ Դեմիրճյանի «Զառ Երգար»-ը նոր ընթերցմամբ» աշխատությունից մի հատված:

Համոզված ենք, որ վերը նշված աշխատության «Կատակերգության արդիականությունը» բաժնից ներքոհիշյալ հատվածը առօրեական է և այսօր պարունակում է մեր իրականության մեջ առկա մտահոգություններ:

«ԱՊՈՒՄԺ»

Խորհրդային տարբերակով սոցիալիզմի պրակտիկան և կոմունիզմի երազանքը չդիմացան համաշխարհային գործընթացների փորձությունը: Նրանց հետ մեր իրականության մեջ հոգս ցնդեցին բարու, արդարի համակեցական հավասարակշռությունների վերաբերյալ ձեռնարկված պատրանքները: Դրանք գոնե մի որոշ ժամանակ նկատելիորեն կարգավորում էին տարբեր շերտերի մարդկանց կենսամակարդակի գրեթե հավասար կամ գոնե ցուցադրաբար չընդգծվող տարբերությունները:

Նրան փոխարինելու եկած մեր կենսակերպը լի է կլունադաշտով բողբոջվող անիրավություններով, հեշտությամբ գնվող ու վաճառվող սուտագատ հոգեւոր արժեքներով և այդ ոլորտի գործիչներով: Գոյության համար անհրաժեշտ մի կտոր հացը կամ աներեւակայելի հարստությունը չբավարարող սկսած միևնույն ամենաունեւորներն աշխատում են՝ ով ինչպես կարող է: Պատրանքագուրկ, կոշտ ու կոպիտ առօրեականություն, որի մեջ կարող են հաջողել անհատականություն, դեմք-դիմագիծ չունեցող, լարծուն կոմֆորտիստները: Մի խոսքով՝ պղտոր ջուր, ուր միանգամայն հևարավոր է Դ. Դեմիրճյանի Նազարի տարբերակով կյանքի տերը դառնալը, եւ դրան հասածին՝ Ուստիանի տարբերակով ունեզրկելը (հայտնի արտահայտությամբ՝ գցելը): Ուստի, Դեմիրճյանական տարբերակով քաջնազարությունը դարձել է մեր իրականության կարեւոր իրողություն-արժեքներից մեկը, որի ընձեռած հնարավորությունների հրապու-

րանքից ասես կախարդվել ենք ազգովի: Մեզ անում ակնհայտորեն հաստատվել են արժանապատվության, բարոյականության, խղճի սկզբունքներն ուրիշ չափանիշներ, որոնք ձեռնարկում են միջմարդկային՝ միանգամայն այլ հարաբերությունների դաշտ՝ թե՛ ունեւորի, թե՛ ընչազուրկի մեջ հավասարապես ամրակայելով աչքը (եւ ոչ ստամոքսը) չկշտացող թերաբժեքի հոգեկերտվածք:

Այս մթնոլորտում ակտիվորեն ծաղկում են երեսպաշտությունը, կեղծ բարերարությունն ու ավելի կեղծ բարեպաշտությունը: Ակնհայտ

վածաբանական առումով՝ ինչպե՞ս, բայց աշխարհիկ կեցության ու մտածողության առումով՝ իմաստուն և ուսանելի խորհուրդ ունի Հիսուսի կյանքի՝ շնացող կնոջ մասին հայտնի դրվագը: Եղելությունը վերապատմելու կարիք չկա. միայն լսենք, թե ինչն է մեզ համար եական այդ պատմության մեջ:

Պարզ է, որ շնացող կնոջը Հիսուսի դատին ներկայացնելը կանխամտածված սադրանք էր. դպիրները, քահանայապետերը և փարիսեցիները նրան հերթական փորձության էին ենթարկում: Այդպիսի դեպքերում շատ

է, որ այսպես դեռ շարունակվելու է, որովհետեւ մարդիկ ոչ թե գիտակցում են չարիքը վերացնելու անհրաժեշտությունը, այլ մրցակցում են մեկը մյուսից առաջ ընկնելու համար: Բարոյագրվելու և խիղճը կորցնելու նման գործընթացում, ցավոք, դեռ չենք հասել այն անանցանելի սահմանին, որի գիտակցումը, ի պատիվ իրենց, ունեին աստվածաշնչյան վատահամբավ դպիրները, քահանայապետերը և անգամ փարիսեցիները: Չգիտենք, աստ-

կարեւոր էր սադրանքը գործադրողին հանկարծակիի բերելը, որը հնարավոր էր երկու տարբերակով: Առաջին՝ չանել այն ամենը, ինչի սպասումով գործադրվում է սադրանքը: Երկրորդ՝ անել այն, ինչը չեն կարող կանխատեսել սադրանքը գործադրողները: Հիսուսն այդպես էլ վարվում է:

Այլ դեպքերում ակտիվորեն բանավիճող Հիսուսն այստեղ գոնե արտաքինապես կարողանում է դրսևորել հոգու զարմանալի, նույ-

նիսկ անտարբերությանը հավասարազոր անխռով վարքագիծ: Դրանով նա կանխում է իրեն խուճապի մատնելու համար նախատեսված քայլի հանկարծակիությունն էֆեկտը: Դետո՛ չի վիճարկում Մովսեսի պատվիրանը, որով թույլատրվում էր շնության մեջ բռնածին քարկոծել: Չի առարկում շնացող կնոջը ներկայացրած մեղադրանքին՝ ապացույցներ պահանջելով: Չի դիմում մեղադրողներին խղճահարության կոչով, կամ կնոջը՝ հանցանքը մեղմացնող ինչ-ինչ պատճառներ ու բացահայտություններ ստանալու համար: Ամենն ընդունում է այնպես, ինչպես ներկայացնում են իր հակառակորդները: Եվ միայն մի բան է ասում, որը, թվում է, բոլորովին էլ տեղին չէր ասելն այդ մարդկանց, ովքեր առանձնապես աչքի էին ընկնում իրենց ազնվությամբ ու բարոյականությամբ. «Ձեր միջից ամենը նախ թող քար գցի դրա վրա»: Սա, ըստ էության, օրենքը գործադրելու նրանց բարոյական իրավունքի վիճարկումն էր: Աստվածաշնչի այս փոքրիկ հատվածի հպանցիկ վերլուծության մեջ ուզում ենք շեշտադրել հենց այս պահը: Ու, որքան էլ անսպասելի և զարմանալի՝ օրենքը գործադրելու լիազորությամբ օժտված այդ մարդիկ... հրաժարվում են իրենց իրավունքից:

Որովհետեւ, թեկուզ առանց բարձրաձայնելու՝ իրենց հաշիվ են տալիս, որ մարմնի բարոյագրությունից շատ ավելի վատ է հոգու և մտքի շնուրթյունը: Իրենք կարողանում են իրենց մեջ այդքան ազնիվ լինել: Դա ինչ-որ մի պահի կանգ առնելու, ինքն իրեն հաշիվ տալու պահն է, առանց որի մարդկանց կեցության մեջ երբեք էլ չի կարող որեւէ բան փոխվել:

Նկարագրված օրինակը մի դեպք է միայն, որով հնարավոր չէ փոխել ողջ հասարակության նկարագիրը: Դրա համար պետք է լրջորեն վերանայել սոցիալական իրականությունը, որից կփոխվի նաեւ մարդու հոգու ու մտքի բարոյական նկարագիրը: Ցավալիս այն է, որ մեր մեջ կարծես թե դեռ չի հասունացել ներքին ազնվության, ինքն իրեն անկեղծորեն հաշիվ տալու և կանգ առնելու կամքը, մեր ներկայի ու ապագայի համար պատասխանատվության գիտակցումը:

Իշխանություն

Հայաստանի Հանրապետությունում կան բազմաթիվ չլուծված խնդիրներ՝ իրական ինքնիշխան պետության ստեղծում, դարաբաղա- ադրբեջանական հակամարտության լուծում, քաղաքացիական հասարակության ձևավորում, արտագաղթի կասեցում, նոր աշխատատեղերի ստեղծում... Ցանկը կարելի է շարունակել, բայց նպատակս իշխանությունների մասին գրելն է, որի գործունեության պատճառով են առաջացել նման խնդիրները:

1991թ. սեպտեմբերը նշանակալից ու խորհրդավոր է եղել հայ ժողովրդի համար: Սեպտեմբերի 2-ին ԼՂՀ-ն հռչակեց Է իր անկախությունը, իսկ ՀՀ-ն սեպտեմբերի 21-ին անցկացրել է Անկախության հանրաքվե: Մի կողմ թողնելով երկու անկախ հայկական պետությունների ստեղծման ամեղծվածը, որի պատճառով ԼՂՀ-ն խաղաթուղթ է դարձել Ռուսաստանի եւ այլ գերտերությունների ձեռքին, անդրադառնանք հայկական երկու պետությունների իշխանությունների ձևավորման խնդրին: Հայաստանում իշխանական համակարգը չի ձևավորվել Հայ ազգային գաղափարախոսության հիման վրա կամ ազգային պետությանը յուրահատուկ սկզբունքներով: Այն հիմնականում ստեղծվել է ու շարունակում է ձևավորվել՝ արտաքին ուժերի միջամտությամբ, հովանավորությամբ, «նշանակողների» կողմից «հավանական թեկնածուների փոխադարձ բացասումներով» մեթոդով, «քաջակամության» սկզբունքով, «ազատ եւ արդար» ընտրությունների միջոցով: Իհարկե, եղել են ու կան մի շարք ազգային-հոգեւոր գաղափարներով առաջնորդվող իշխանավորներ, որոնք հայրենամեծ գործունեության հետեւանքով է, որ պահպանվում է Հայոց պետականությունը եւ Հայ եկեղեցին:

ՀՀ Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով ամրագրված են աշխարհիկ իշխանությունների (օրենսդիր, գործադիր եւ դատական) վերաբերյալ դրույթները, իսկ հոգեւոր իշխանության (Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսություն, Եպիսկոպոսաց Ժողով, Գերագույն Հոգեւոր Խորհուրդ, Թեմական Խորհուրդ, Ծխական Խորհուրդ) մասին հստակություն չկա, նշված է միայն պետության եւ եկեղեցու տարանջատվածության եւ հայ եկեղեցու բացառիկ առաքելության մասին:

Մի արտառոց փաստ. ՀՀ առաջին Սահմանադրության մեջ Հայ Առաքելական Եկեղեցու մասին ոչ մի հիշատակում չկա: Հետագայում սահմանադրական բարեփոխումներ կատարելու ժամանակ հայ քաղաքական ընտրանին երեւի հիշել է, որ Հայաստանը աշխարհի առաջին տուրքային պետությունն է եղել, այդ ուղղությամբ թեթեւակի լրացումներ է կատարել Սահմանադրության մեջ: Ի դեպ, աշխարհի 19 պետություններում քրիստոնեությունը հռչակված է պետական կրոն: Դրանք են՝ Արգենտինան, Բոլիվիան, Կոստա Ռիկան, Կիպրոսը, Դանիան, Սալվադորը, Հունաստանը, Իսլանդիան, Ֆիլիպինյան, Լիխտենշտեյնը, Մալթան, Մոնակոն, Պապուա Նոր Գվինեան, Պարագվայը, Պերուսը, Սամոան, Մեծ Բրիտանիան, Վանուատուն, Վատիկանը:

Թե ինչու՞ Հայաստանը վերը նշված պետությունների շարքում չկա՞ լուրջ հարց է, բայց որ հոգեւոր իշխանությունն անտեղաված է կամ հետին պլան է մղված՝ դա արդեն ազգային տեսանկյունից կործանարար է: Հիմնավորեն իմ հաստատումը:

Հայ անվանի աստվածաբան, փիլիսոփա Գրիգոր Տաթևացին «Գիրք հարցմանց» երկում գրել է. «Զանի որ մարդը հոգու եւ մարմնի միասնություն է, այսինքն հոգով կապված է երկնային աշխարհի հետ, իսկ մարմնով՝ երկրային աշխարհի հետ, տարբերակվում է իշխանության երկու ձև՝ հոգեւոր եւ մարմնական: Մարդը երկու «պետություն» քաղաքացի է. նա միաժամանակ ենթարկվում է հոգեւոր իշխանությանը եւ աշխարհիկ-մարմնական իշխանությանը: Հոգեւոր իշխանությունը իրականացնում են եկեղեցու առաջնորդները, որոնք կառավարում են Աստծո հոգեւոր տունը եւ մարդկանց հոգիները, իսկ թագավորները եւ իշխանները կարգավորում են աշխարհի մարմնավոր տունը՝ գյուղերը, քաղաքները, երկիրները եւ աշխարհը»:

Այդ երկու իշխանությունների միջև, ըստ Տաթևացու, գոյություն ունեն հետեւյալ տարբերությունները. առաջին՝ աշխարհիկ իշխանությանը մարդիկ ենթարկվում են բնությանը, հարկադրանքով են անհրաժեշտաբար, իսկ հոգեւոր իշխանությանը հնազանդվում են հոժարակամ եւ ազատ ընտրությամբ: Երկրորդ՝ աշխարհիկ իշխանությունը անցողիկ է եւ փոփոխական, սահմանափակված տարածության եւ ժամանակի մեջ, իսկ հոգեւոր իշխանությունը մշտական է եւ

ենթակա չէ տեղաժամանակային որեւէ սահմանափակության: Երրորդ՝ աշխարհիկ իշխանությունը վերաբերում է միայն մարդու մարմնին եւ մարդու մահվանից հետո այլեւ ոչ մի ներգործություն չի ունենում, մինչդեռ հոգեւոր իշխանությունը վերաբերում է թե մարմնին եւ թե հոգուն եւ ներգործում է մարդու վրա նաեւ հանդերձյալ աշխարհում: Այսպիսով, նշված առումներով Տաթևացին հաստատում է հոգեւոր իշխանության առավելությունը աշխարհիկ իշխանության նկատմամբ:

Հարցի նման լուծումը տրամաբանական է, քանի որ ըստ քրիստոնեական վարդապետության, մարդու հոգին պատվական է մարմնից, բացի դրանից՝ երկրային կյանքը մարդու համար ժամանակավոր է, ուստի միջնադարյան քրիստոնյա մտածողները հոգեւոր իշխանությունը գերադասում էին աշխարհիկ իշխանությունից: Համենայն դեպս, եվրոպական իրականության մեջ, որտեղ կաթոլիկ եկեղեցու գերիշխանությունը կյանքի բոլոր ասպարեզներում բացահայտ բնույթ էր կրում, կրոնափիլիսոփայական մտքի մեջ արմատավորված էր աշխարհիկ իշխանության նկատմամբ հոգեւոր իշխանության գերազանցության մասին գաղափարը:

Հայ իրականության մեջ, երբ Հայոց պետությունը ինքնիշխան է եղել (թե՛ հեթանոսական, թե՛ քրիստոնեական ժամանակաշրջաններում) հոգեւոր եւ աշխարհիկ իշխանությունների գործունեությունը կանոնակարգված է եղել՝ ազգին առաջնորդել են աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանավորները: Անգամ կիսանկախ պետականություն ունենալու դեպքում էլ է այդպես եղել: Դրա վրա օրինակն է Արցախը մեխիբությունների ժամանակաշրջանում: Յուրաքանչյուր մեխիբություն ունեցել է իր հոգեւոր, եպիսկոպոսական կենտրոնը, իսկ բոլոր մեխիբությունների հոգեւոր կենտրոնը եղել է Գանձասարը: Արցախի մեխիբությունների հզորությունը նախ եւ առաջ պայմանավորված է եղել աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանությունների միաբանությամբ: Արանք համատեղ են լուծել երկրի առաջ ծանացած ցանկացած խնդիր՝ յուրաքանչյուրը կատարելով իրեն իսկ վերապահված գործառնությունը, որոնք հստակ տարանջատված են եղել միմյանցից: Եվ պատահական չէ, որ օտար բռնակալների տիրապետության ժամանակաշրջանում Արցախը ոչ միայն կարողացել է պահպանել իր հայկականությունը, այլեւ կառուցվել են բազմաթիվ պատմամշակութային կոթողներ, վանքեր եւ եկեղեցիներ, դպրոցներ: Նշենք, որ Պարսկաստանի տիրապետության տակ գտնվող կիսանկախ Արցախը երբ 1803թ. Գյուլիստանի պայմանագրով բռնակցվել է Ռուսաստանին, կարճ ժամանակում վերացել են եւ մեխիբությունները, եւ Արցախից կաթողիկոսությունը:

Հայաստանում, օտարների տիրապետության ժամանակաշրջանում, բնականաբար, հայ հոգեւոր եւ աշխարհիկ իշխանությունների գործառնությունը եղել են խիստ սահմանափակված եւ կախված են եղել տիրապետողների ցանկություններից ու քաղաքականություններից: Եղել են պատմական երկարատեւ ժամանակահատվածներ, երբ օտար բռնակալները ազգի աշխարհիկ իշխանությունները վերացրել են, ազգին առաջնորդել են հոգեւոր իշխանավորները: Նման իրավիճակներում Հայ Առաքելական Եկեղեցին իր կազմակերպությամբ դարձել էր հայկական պետություն իր կառուցվածքով: Եկեղեցին բացառիկ դերակատարություն է ունեցել եւ ունի՝ պահպանելու եւ զարգացնելու մեր մշակույթը, լեզուն ու գրականությունը, արվեստները, դաստիարակությունը եւ սոցիալական զարգացումը: Մեծ է եւ եկեղեցու դերը երկրի ինքնապաշտպանության գործում:

Հայաստանի անկախացումից հետո անցել են քանակից ավելի տարիներ:

Հետաքրքիր է, ո՞վ է խանգարում մեզ՝ հայերիս, վերստեղծելու մեր պատմական ավանդույթները, վերականգնելու լիարժեք աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանությունները:

Հայության մեջ լիարժեք հոգեւոր իշխանություն ստեղծելու համար, առաջին հերթին, անհրաժեշտ են համապատասխան քանակությամբ հոգեւորականներ: Ցավոք, նման խնդիր ազգովին եւ պետականորեն չի դրվել ու չի դրվում: Հայաստանը հռչակելով աշխարհիկ պետություն, եկեղեցին անջատելով պետությունից, Հայոց պետությունը չի միջատում Հայ Եկեղեցու ներքին գործերին: Ավելի պարզ՝ պետությունը չի աջակցում եկեղեցուն, չեզոք դիրք է գրավել: Իսկ պետություն-եկեղեցի փոխադարձությունը կարգավորող մարմինը, որը նախկինում ուներ վարչության կարգավիճակ, այս տարվա հունվարի

մեկից դարձրել են բաժին, որի աշխատողների քանակը ԼՂՀ համապատասխան մարմնի աշխատողների քանակից երկուսով պակաս է: Համեմատության համար նշենք, որ ՄԱԿ-ի անդամ պետությունների ավելի քան 65%-ի մոտ համապատասխան մարմին ունի նախարարության կարգավիճակ, ավելի քան 30%-ը՝ վարչության կամ գլխավոր վարչության:

Հայտնի է, որ պետությունը, լինելով հավատարմի ընկերային կազմություն եւ հասարակության բարոյական համակարգի իրավական կառույց, չի կարող հանդուրժել, որ իր հասարակությունը բարոյագրվի, քանի որ նրա յուրաքանչյուր օրենքն իր հիմնական բարոյական համակարգի օրինակարգավորումն է: Պետությունը չի կարող կրոնի հարցերում իրեն չեզոք հայտարարել, քանի որ դա փաստացի հրաժարում է հավատարմի ներգործությամբ դարձրել ստեղծված եւ ստեղծվող հոգեւոր, մշակութային արժեքներից: Այն հասարակարգը, որը չի պաշտպանում իր դավանական հիմքը, իրեն է վտանգում: Եթե որեւէ հասարակարգ սկսում է քայքայվել, ապա դրա պատճառը իր հիմնական հավատքի անտեւորդ կամ խեղաթյուրումն է: Սրանք հանրագիտարանային պարզ ճշմարտություններ են, որոնք պարտադրաբար հաշվի են առնում բոլոր պետությունները: Բայց թե ինչու Հայաստանի աշխարհիկ իշխանությունն այն հաշվի չի առնում, դա արդեն հայկական հերթական պարահոլն է:

Իմ կարծիքով, հաջորդ Համահայկական համաժողովում՝ որպես առաջնային, պետք է դրվի համայն հայության համար լիարժեք հոգեւոր իշխանություն ստեղծելու հիմնահարցը:

Ընդհանրապես, իշխանավորների (աշխարհիկ եւ հոգեւոր) մասին փիլիսոփայները, աստվածաբանները, գրողներն ու այլ մտածողներ բազմաթիվ խելացի եւ ուսուցողական մտքեր են արտահայտել: Թեմայի համար նպատակահարմար է մեջբերել Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք Պողոս Ադրիանապոլսեցու (1815-1823թթ.) ասույթներից մի քանիսը.

«- Նա է իշխանության արժանի, ում կամ Աստված է հայտնում, կամ ժողովուրդը կամենում. որովհետեւ բռնութեամբ՝ ժողովրդի կամքին ու հաճությանը հակառակ, իշխան դառնալը սեփական անձը թշուրտ ու հասարակությունը գերի դարձնել է:

- Տերության կամ ազգի մարմինը բաղկացած է օրինապահ իշխանից, աշխատասեր հպատակներից, իրավունքի արդարությունից ու սահմանակցից բազերի հետ խաղաղությունից: Իսկ երբ սրանք բարեխառնությունը խախտվում է, իշխանությունը կամ հասարակությունը թուլանում ու նվաճվում է, կամ լինում է կործանական վտանգի մեջ, կամ էլ իսպառ կործանվում: Ուստի իշխանը պիտի օրինապահ լինի, որպեսզի նաեւ մյուս բոլոր մասերը, որոնցից բաղկանում կամ հաստատվում է հասարակությունը, մասն բարեկարգության մեջ, եւ տերության կամ ազգի ողջ մարմինը միա գորավոր ու հաստատ: Կառավարիչները սխալներն արգելադրում են իշխանների ու առաջնորդների բարի համբավը:

- Ժողովրդի գլխավորների վարկեական սխալմունքը մեծ վնաս է բերում շատերին եւ ձգվում բազում դարեր: Ուրեմն իմանալով, որ նրանք մարմնավոր մարդիկ են՝ վիճակված բազմավորեալ ու դյուրասահ բնության, մարդիկ շուտափույթ որոշում պիտի չկայացնեն, այլ արթուն մտքով կշռեն ու քննեն եւ միայն դրանից հետո վճիռ կայացնեն: Որովհետեւ, եթե դատաստանի մեջ մի անգամ սխալվեն, թեկուզեւ բազմիցս զոչալու լինեն, նրանք սխալները հետ չեն դառնա:

- Ինչպես որ՝ հնարավոր չէ կռել սեփական ազգի օգտի համար տքնող հայրենասեր իշխանների համաչափ աշխատանքի պատիվը, այդպես էլ հնարավոր չէ կռել նրանց զանցառության զուգաչափ վնասի պատճառած անարգանքը, երբ կարող են օգուտ բերել, բայց որեւէ պատճառով հետ քաշվելով՝ չեն ջանում այդ անել:

- Իշխաններն առավել պիտի հոգան երկու բանի մասին. առաջին՝ իրենց խորհրդակցի ունենալու իմաստուն ու առաջնիկ մարդկանց, ովքեր կծաղկեցնեն օգտակար արհեստները եւ իրենց՝ իշխաններին, կառաջարկեն բարին գործել, եւ երկրորդ՝ երկարագործներին շատացնելու մասին, որպեսզի երկիրը լավ մշակվելով պտղագործի ժողովրդի ապրուստի ու սննդի համար:

- Իշխանության հաստատունությունը հիմնվում է հավատարմության, արդարության ու բարերարության վրա՝ թե՛ հպատակների եւ թե՛ սահմանակցի ժողովուրդների հանդեպ: Ուստի, երբ սրանք պակասում են, եւ սրանք փոխարինում են խարախությունը, անխրաժողովան ու

անզգությունը, օր օրի տկարանալով՝ իշխանությունը կործանվում է»:

Իմ համոզմամբ՝ հայ ազգին պարտադրված բոլոր մարտահրավերները կարելի է լուծել, եթե ազգին առաջնորդեն բարոյական նկարագիր ունեցող, ազգային արժեքներին եւ նպատակներին հավատարիմ աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանավորները:

Դարեր շարունակ հայը ապրել է համայնքային կյանքով, անգամ՝ խորհրդային ժամանակահատվածում: Երկայիս «վայրի» կապիտալիստական հասարակությունում, որտեղ մենք ապրում ենք, գյուղական համայնքները ավելի շատ հիշեցնում են խորհրդային տարիներին կոլխոզից «խռոված» մենատնտեսների կամ «անհատականների» հանրություն: Ծատ համայնքներում տեղական ինքնակառավարումը ձեւական բնույթ է կրում: Համայնքի յուրաքանչյուր անդամի մտահոգությունը իր սեփականությունը արդյունավետ տնօրինելն է եւ դրանք շահույթ ստանալը: Տարբեր պատճառներով մենատնտեսները մի սովոր մարդ տարիների ընթացքում ձեռք բերելով «մենակյացի» հոգեբանություն (ի՞նչ կարող եմ ես անել մենակ), հանդիպելով բազմաթիվ խոչընդոտների (բյուրոկրատական քաշքշուկներ, ժամանակին չստացված վարկ, գյուղտնտեսիկայի ոչ ժամանակին ձեռքբերում) եւ անհաջողությունների՝ հիասթափվում են, կամ տեղափոխվում են քաղաք, կամ այնքան հողատարածք են մշակում, անասուն ու թռչուն պահում, որ բավարարի միայն իրենց կարիքները: Էլ չենք ասում, որ լքում են Հայրենիքը: Համայնքային կյանքով ապրել՝ պարզապես նշանակում է՝ լուծել «ես»-ի եւ «մենք»-ի փոխհարաբերակցության խնդիրը: Ավելի պարզ՝ համայնքի յուրաքանչյուր անդամ ոչ միայն պետք է հոգա միայն իր եւ իր ընտանիքի անդամների մասին, այլ նաեւ՝ ամբողջ համայնքի: Իսկ դա կարող է լինել միայն այն դեպքում, երբ համայնքներում վերականգնվեն Համայնքային ծխական խորհուրդները, այսինքն՝ համայնքների հոգեւոր իշխանությունը: Դրան զուգահեռ, համայնքներում արդյունավետորեն աշխատանքները կարճ մշակույթային օջախները, կարճ ժամանակում կարող ենք հասնել ցանկալի արդյունքների:

Ժամանակակից իշխանավորների մեծամասնության գործելաճոճը, իմ կարծիքով, ավելի շատ «վարչահրամայական» է, որը ազգային-հոգեւոր տեսանկյունից արդյունավետ չէ:

Կոնկրետ օրինակով ներկայացնեմ իմ տեսակետը, թե ինչպիսին պետք է լինի իշխանավորը: Ենթադրենք մարդը բաժնի պետ է, որի ղեկավարությամբ աշխատում են երեք մասնագետներ:

Առաջին գործելաճոճ: Բաժնի պետը պարտավոր է ղեկավարել իր մասնագետներին՝ առաջնորդելով «վշխատանքների օրենսգրքով», աշխատավայրի ներքին կանոնադրությամբ համապատասխան հանձնարարականներ, առաջադրանքներ տալ իր ենթակայիններին, պահանջել դրանք ժամանակին եւ որակով կատարումը, աշխատապրոցեսում կիրառել խրախուսման եւ պատժի ձեւերը եւ այլն:

Երկրորդ գործելաճոճ: Բաժնի պետը պարտավոր է հոգ տանել իր խնամքին հանձնած մասնագետների մասին: Հնարավորին չափով աջակցել իր աշխատակիցներին՝ բազմաբնույթ խնդիրներ լուծելու համար: Նրանց համար լինել բարի խորհրդատու եւ արագահաս օգնական:

Առաջին գործելաճոճը բոլորիս հայտնի «վարչահրամայականն է», իսկ երկրորդը պայմանականորեն կոչենք՝ «հոգեւոր-մտերմական»: Միայն առաջին գործելաճոճը կիրառելու դեպքում, մասնավոր ներկա ժամանակաշրջանում, անդունդ է առաջանում պետի եւ աշխատավորների միջեւ, իսկ միայն երկրորդ գործելաճոճի կիրառման դեպքում՝ ստեղծվում է սահմանափակ պատասխանատվությամբ, ներփակ բարեգործական մի կունք՝ «տնային եկեղեցի»:

Իմ կարծիքով՝ այդ երկու գործելաճոճերի խելացի զուգակցման դեպքում է հնարավոր ազգային իշխանավոր կամ ղեկավար լինելը:

Հուսով եմ, որ ներկա աշխարհաքաղաքական գործընթացները ճիշտ գնահատելով՝ համայն հայության բանականությունը կպարտադրի ներկայիս աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանավորներին՝ ավելի լուրջ մտենալ իշխանությունների ձեւավորման խնդրին: Վերականգնելով հոգեւոր իշխանությունը, հասարակության մեջ հաստատելով ազգային-հոգեւոր միաբանություն՝ կհաղթահարենք ցանկացած մարտահրավերներ:

Աշոտ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

«Ապառաժ» երկշաբաթաթերթ
Ստեփանակերտ, Կոնուկյանց 17,
հեռ. 97 38 43, E-mail: info@aparaj.am
Կայքէջ՝ www.aparaj.am

Նյութերի համար պատասխանատու եւ հեղինակները: Թերթը կարող է տպագրել նաեւ նյութեր, որոնցում արժարժված տեսակետները չի կիսում: Տպագրվում է Ստեփանակերտի «ԴԻՉԱԿ ՊԼՅՈՒՍ» ՍՊԸ-ում: Գրանցման վկայական՝ 04: Տպաքանակը՝ 500: Գինը՝ 100 դրամ:

համագրական խորհուրդ